EGO

MEI 1986

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCH GEESTELIJKE VERZORGING BIJ DE KRIJGSMACHT

In dit nummer o.a.:

• 5 mei • De bevrijding en de waarheid • Herdenkingen en verkiezingen • 20.000 verzetsstrijders... • Vrouw aan boord • Loesje • Geslachtsziekten bij mannen • De bondscoach • Robert Cray en de blues • Hete zomer voor Navajo-Indianen • De Spaanse burgeroorlog

EGO

MAANDBLAD VAN DE DIENST HUMANISTISCH GEESTELIJKE VERZORGING BIJ DE KRIJGSMACHT UITGAANDE VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

nr. 5 - mei 1986
25e jaargang

Abonnementsprijs *f* 15,– per jaar, te storten op postbankrekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistisch Geestelijke Verzorging te Zeist. Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Redaktie:
Jan den Boer, Klazien van Brandwijk-Wiltjer, Wim Heij (voorzitter), Wim Reinders, Hans Schonk, Frank Spoelstra, Cher Turel, Paul Vonk.

Vaste medewerkers:
Ellen Broshuis, Adriaan Bijl, Theo Carree, Arend van Dam, Gerard van Erkelens, Albert Greven, Karen Heij, Sietse van der Hoek, Pieter de Jager, Jan Kooijman, Willy Lohmann, Frits Maas, Len Munnik, Leo van Opzeeland, Rien Robijns, Karel Roskam, Paul Rutten, Klaas Soesbeek, Jan Stoof, Frans Wermer, Hans van Wissen.

Eindredaktie en vormgeving:
Frank Spoelstra

Druk:
Brouwer Offset b.v. Utrecht
Gedrukt op kringlooppapier

Adres redaktie en administratie:
Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Oranje Nassaulaan 71, 3708 GC Zeist, tel. 03404-14436.

Inhoud

5 mei	2
Verzetsstrijders...	3
De bevrijding en de waarheid	4
Herdenkingen en verkiezingen	6
Vrouw aan boord (2)	8
Robert Cray en de blues	10
Argumenten	11
Turtle diary	12
Wie de oorlog kent (poster)	14
Lezers schrijven	16
Loesje	18
De bondscoach	19
Geslachtsziekten bij mannen	20
Hete zomer voor Navajo-Indianen	22
De Spaanse burgeroorlog	24
Boeken	26
Willy Lohmann	28

Foto's voorpagina en pagina 17: Gerard van Erkelens

EGO is een opgave en het lezen er van ook

5 mei

Humanistisch Opleidings Instituut
BIBLIOTHEEK
Postbus 797 - 3500 AT Utrecht

Jaarlijks herdenken en blijven strijden

De zakenman had er geen goed woord voor over: "Wat moeten al die jongelui nou met 5 mei? Ze hebben de oorlog niet eens meegemaakt!" De politicus was het met hem eens: "Ze willen alleen maar nog een dag vrij! Ze zijn tegenwoordig te lui om te werken! Kijk, ik heb zelf natuurlijk ook in het verzet gezeten, maar je moet Hitler wel toegeven, dat hij ze aan 't werk wist te krijgen. 'n Werkkamp voor nietsnutten is heus zo'n gek idee nog niet!"

Dat laatste ging de zakenman kennelijk te ver, want hij had zelf ook een zoon, die geen werk had: "Zo zou ik het nu ook weer niet willen stellen. Maar waarom moet die 5de mei elk jaar een vrije dag zijn? Dat kan onze economie toch niet verdragen? Er zijn in Nederland al zoveel vrije dagen. Ga maar na: de vakantie, koninginnedag, 2de Kerstdag, dito met Pasen en met Pinksteren. En Hemelvaartsdag! Dus ze hebben toch niks te klagen?"
De politicus: "Ja, ik vraag me ook steeds af, waar bemoeien die jongeren zich mee? Ze hebben het over het gevaar van het fascisme, alsof ze het zelf hebben meegemaakt! Waar halen ze het lef vandaan? Voor ons is dat anders: wij hebben zelf moeten vechten tegen de Duitse bezetter. Met gevaar voor eigen leven. Daar gaat het om op 4 mei 's avonds. En daar moeten de jonge mensen aan meedoen. Als ze tenminste hun mond houden. En dan kunnen we op 5 mei gewoon werken."
De zakenman: "Trouwens, eenmaal in de vijf jaar vieren we toch al 5 mei? Dat moet toch genoeg zijn? 't Is natuurlijk wel belangrijk dat de jongeren een nationaal vaderlandsgevoel krijgen, met het Wilhelmus en zo, dus kunnen wij het beste de bevrijding vieren op koninginnedag, dan zijn we meteen af van dat gezeur over 5 mei."
De politicus: "We moeten ook eens leren vergeven en vergeten. Neem nou die kritiek op die bekwame Kurt Waldheim. We moeten toch eens ophouden over het oorlogsverleden van zulke bekwame Europeanen. Zulke mensen deden toch ook niet meer dan hun soldatenplicht!"

Ik kon me toen niet meer inhouden; en ik zei tegen de zakenman en de politicus: "Wat moet het u gespeten hebben dat onze Canadese bevrijders destijds niet op een zondag zijn gekomen! Of nog mooier: op Koninginnedag! Maar waarom zou 5 mei niet elk jaar een nationale feest- en herdenkingsdag zijn? Economisch is 1ste kerstdag toch net zo schadelijk als een vrije 5 mei? En trouwens: als u zegt dat de jongeren 5 mei niet hebben meegemaakt: niemand van ons heeft toch ooit op 25 december de geboorte van Jezus meegemaakt? En verder heeft u het trouwens ook behoorlijk mis: de tweede wereldoorlog en de bevrijding gingen niet alleen om de Duitse bezetting van Nederland. Het ging ook om de strijd tegen fascisme en racisme. En daar is geen eind aan gekomen in 1945. Die strijd gaat door. En daarom willen ook de jongeren waakzaam blijven. Bijvoorbeeld tegen de Centrumpartij en tegen de Zuidafrikaanse apartheid. Ik heb de tweede wereldoorlog ook meegemaakt, als jongetje, maar toch..."
De zakenman en de politicus hadden me eerst verbaasd zitten aankijken. Ze hadden net een grote sigaar opgestoken en ik had hen zojuist in ons restaurant na het diner koffie met cognac geserveerd. Nu hadden ze hun spraak weer terug en de zakenman zei: "Jij was in de oorlog nog maar een snotneus en dus kan jij niet weten wat de tweede wereldoorlog is geweest voor de grote mensen!" En de politicus keek me minachtend aan: "Hoe durf jij eigenlijk? Vroeger hadden we nog respect voor oudere mensen. Maar dat is er tegenwoordig ook niet meer bij. Zal ik jou eens wat vertellen? Die Hitler is dood, het fascisme bestaat niet meer. Nu zijn de Russen het gevaar. En dat gezeur over de rechten van de buitenlanders. En jouw soort moet zijn plaats weten. Breng ons nog maar eens twee cognac en snel een beetje!"

Amsterdam, 4 mei 1956, inwijding Nationaal Monument op de Dam

Karel Roskam

Verzetsstrijders belachelijk gemaakt in de rechtszaal

In ons land hebben 20.000 mensen een proces aangespannen tegen de Staat der Nederlanden. Zij eisen een verbod op plaatsing van kruisraketten en ook op het meewerken aan die plaatsing. Zij zien deze eis als een logisch gevolg van de vele verdragen die in de loop der tijden zijn gesloten voor wat het gebruik van wapens betreft.
Het is verboden bij verdrag om volkerenmoord te plegen; het is verboden om het milieu te vergiftigen, om burgerdoelen aan te vallen, om hulp aan slachtoffers onmogelijk te maken, om neutrale landen aan te vallen (de gevolgen van kernwapens blijven niet beperkt tot de grenzen van oorlogvoerende landen). Redenen genoeg om kernwapens tot verboden wapens te verklaren, omdat gebruik tot bovengenoemde gevolgen leidt.

Laat ik eerst hieronder in drie punten de belangrijkste argumenten weergeven van de twee landsadvokaten, die namens de Staat der Nederlanden tijdens het proces het woord voeren. Daarna licht ik kort mijn gebruik van de term verzetsstrijders toe. Vervolgens geef ik mijn kommentaar op die drie punten.

De Staat

1. De landsadvokaten hebben namens de Staat gezegd, dat er geen verdragen bestaan die het gebruik van kernwapens verbieden. Inzet van kernwapens zou daarom volkenrechtelijk niet verboden zijn. Op deze manier leggen veel staten de verdragen uit, anders dus dan de 20.000 eisers.
Als de eisers gelijk zouden hebben, dan is niet alleen Nederland in overtreding, maar zijn veel andere staten dat ook. En dat zou volgens de landsadvokaat heel merkwaardig zijn!
2. De Staat zegt ook, dat de eisers eigenlijk bij de Amerikaanse overheid moeten zijn. Want de wapens zijn van Amerika, worden door Amerikanen beveiligd en eventueel door Amerikanen afgevuurd. Nederland verleent alleen medewerking aan de plaatsing, maar heeft over de wapens zelf niets te zeggen.
3. De 20.000 eisers kunnen er volgens de Staat niet voldoende belang bij hebben om naar de rechter te stappen voor een verbod op plaatsing. Zij verschillen in niets van de miljoenen andere Westeuropeanen, die ook onder de dreiging van kernwapens leven.
Individuele Nederlanders mogen namelijk alleen naar de rechter stappen, wanneer zij 'specifieke belangen' hebben bij een zaak. En dat is bij kernwapens niet het geval, aldus de Staat. Bij kernwapens is er geen sprake van privé-belangen en de individuele Nederlander heeft daarom niet het recht zich tot de rechter te wenden voor dit door hem of haar gekonstateerde onrecht.

Verzetsstrijders

De onlangs overleden hoogleraar in de christelijke ethiek, prof. dr. W. Verdonk, gebruikte het woord verzetsstrijders voor mensen die zich verzetten tegen onrecht. Onrecht als gevolg van de leefwijze van vooral onze Westerse wereld; een wereld die miljarden guldens steekt in de aanschaf en ontwikkeling van wapens. Het gevolg van deze handelwijze is onder meer dat wapens doden zonder dat ze worden afgevuurd. Met de voor wapens bestemde miljarden zou de dood van miljoenen hongerigen kunnen worden voorkomen. Meedoen aan die waanzinnige bewapeningswedloop betekent mede schuldig zijn aan de dood van tallozen. Verzet hiertegen is het teken van hoop, zei Verdonk. En dat teken kan de wereld niet missen.

De Staat der Nederlanden maakt deze 20.000 verzetsstrijders belachelijk door de argumenten die de landsadvokaten hanteren.
1. De uitleg van de verdragen door de eisers, namelijk dat kernwapens niet gebruikt mogen worden, wordt niet aanvaard. Volkenrechtelijk (!) zou het volgens de Staat wel mogen. Als de eisers gelijk krijgen zouden alle staten met kernwapens in overtreding zijn! Alsof dat niet zou kunnen! Alsof staten geen overtredingen kunnen begaan!
Op dezelfde manier redenerend als de Staat kan worden gesteld: als ons omringende landen het milieu vervuilen en wij doen dat daarom zelf ook, kunnen wij ons niet voorstellen dat we domme dingen doen. Want zo dom zullen die andere landen ook niet zijn. En nog simpeler: als andere landen graag heel veel uitgeven voor bewapening is er voor ons alle reden om dat ook te doen. We houden ons hart vast bij een dergelijke logika.Dat is 'nukleaire logika'.
2. De Staat zegt dat de Amerikanen alles over de kruisraketten te zeggen hebben en Nederland niets. Dat is te gek om los te lopen. De wapens staan op Nederlands grondgebied en de Nederlandse overheid heeft een bedrag van *f* 200.000.000,– uitgetrokken voor de kosten die tot 1993 worden gemaakt voor de plaatsing van de kruisraketten. Dan kun je de totale verantwoordelijkheid toch niet op de Amerikanen schuiven? Wanneer de Nederlandse Staat geen aktieve medewerking verleent, kunnen de kernraketten niet worden geplaatst!
3. De landsadvokaten stellen dat de 20.000 eisers geen individueel belang kunnen hebben bij het niet plaatsen van deze kernwapens. Hoe is het mogelijk? De wereld kan door kernwapens naar de bliksem geholpen worden en een individuele burger zou daar geen belang aan mogen ontlenen... Hoe haalt Vadertje Staat het in zijn hoofd om voor zijn burgers uit te maken welke belangen zij wel of niet mogen hebben?

Idealen

Tegen de waanzin van de steeds meer verslindende bewapeningsspiraal mag de individuele Nederlander volgens de Staat dus geen verzet plegen. Staten hebben vaak de kwaal om macht hoger in hun vaandel te houden dan recht. Gelukkig blijven er steeds groepen mensen bestaan, die de macht van de Staat niet onvoorwaardelijk accepteren. Mensen die, gedreven door hun verlangen naar een rechtvaardiger wereld voor iedereen, blijven strijden tegen rechteloosheid die anderen wordt aangedaan.
In Nederland reken ik ook deze 20.000 eisers tot verzetsstrijders. Zij vormen een kleine voorhoede in de strijd, hoewel de Staat ze naar de achterhoede probeert te drijven. Verzetsstrijders komen niet op voor hun privé-belangen, zoeken geen eigen voordeel, maar strijden voor een hoger ideaal.

Wim Reinders

De bevrijding en de waarheid

Of: sluit je ogen als je iets niet wilt zien

Op 5 mei herdenken we weer de bevrijding. Voor mij is dat altijd nog de bevrijding van de Duitsers, hoewel ik weet dat het steeds onfatsoenlijker wordt om dat te zeggen. Aangepast aan deze tijd moet je woorden gebruiken als 'de bezetting door de nazi's', 'het Hitler bewind' of iets dergelijks. In mijn beleven echter, en zover ik mij herinner, is in 1940 de Duitse Wehrmacht in groten getale vergezeld van een klein plukje SS met groot enthousiasme hier binnengemarcheerd. En ze zijn vijf jaar gebleven, rovend, plunderend en moordend, totdat ze in 1945 er door de geallieerden weer uitgesmeten zijn. Die lieden, die ik mij herinner, droegen een Duits uniform, spraken Duits en gedroegen zich als zodanig, derhalve waren het voor mij Duitsers en hebben de geallieerden – Amerikanen, Canadezen, Engelsen, Nederlanders, Polen, Russen (alfabetische volgorde) en nog veel andere volken uit Oost en West – mij bevrijd van de Duitse bezetting.

Nu is een Duitse bezetting op zichzelf al geen pretje, hetgeen o.a. de Belgen in de eerste wereldoorlog al aan den lijve ondervonden. Maar dit keer overtraden ze niet alleen alle landsoorlogreglementen, zoals dat vroeger het geval was, ze trachten nu ook de bezette gebieden hun afschuwelijke filosofie op te dringen; het nationaal-socialisme, nu veelal gevangen onder de naam 'fascisme'. Eigenlijk is dit toch nog iets anders, maar in het vervolg wordt de term fascisme gebruikt, omdat dit woordt algemeen wordt begrepen.

Fascisme niet uitgeroeid

Nu is het afschuwelijke dat in 1945 de Duitsers wel verdwenen, maar dat rudimenten van hun leer achterbleven. En die konden zich vrij ontplooien: althans redelijk vrij. Dat kon gebeuren omdat we na de oorlog het fascisme niet met wortel en tak uitgeroeid hebben. We hebben om veelal politieke redenen de strijd niet aangedurfd.
Een volslagen willekeurige zuivering heeft de indruk moeten wekken, dat er iets aan gedaan was of liever gezegd er tegen, maar de kern is gebleven. Er is geen enkele politieke partij, wellicht met uitzondering van de communistische, die na de oorlog echt heeft willen reinigen, er zijn allerlei verhalen verteld om zaken te vergelijken of recht te praten. Maar recht is er niet gedaan. Niet bij de geallieerden, niet bij de Duitsers, niet in ons eigen land.
Er zou een eindeloze rij te vermelden zijn om deze stelling te onderbouwen, maar we zullen ons beperken.

In hun zogenaamde strijd tegen het communisme hebben de Amerikanen gebruik gemaakt van groot-moordenaars als Barbie en Mengele.
Wehrmachtofficieren, wier handen nog niet gereinigd waren van het bloed van joden en anderen die ze mee ter dood hielpen brengen, werden gebruikt om inlichtingen over volk en taktiek van de Russen te verkrijgen. Het was niet interessant aan welke misdaden ze zich hadden schuldig gemaakt, als het maar in de Sovjet Unie gebeurd was en ze voldoende wilden zeggen.

West-Duitsland

Een van de Duitse eisen bij het oprichten van de Bundeswehr was, dat de oorlogsmisdadigers vrij gelaten moesten worden. En zo verschenen ze weer 'de Mansteins' en zo vele anderen. Trouwe knechten van Hitler, terecht veroordeeld wegens onmenselijk gedrag; maar met grote stappen ijsberend over de lijken van al diegenen die ze kil en berekenend hadden gedood, mochten ze verder leven als ze maar anti-communistisch waren. Of ze fascisten waren speelde geen rol.
Wie de geschiedenis van de Bondsrepubliek beziet, komt tot de ontstellende ontdekking dat het bruine drab aldaar tot in de hoogste rangen is blijven zitten of geklommen.
Rechters, officieren, burgemeesters, overal zijn ze blijven zitten. Niemand was geïnteresseerd in hun misdaden. En welk een signatuur de diverse regeringen ook hadden, nooit, nee nooit hebben ze de strijd tegen de moordenaars en hun fascisme serieus willen nemen.
Grote heibel wordt er gemaakt als er in het kabinet van de Bondskanselier een spion wordt ontdekt, maar dat andere Bondskanseliers kille bureau-moordenaars als medewerkers hadden speelt geen rol. Men weigert deze fascistische pest te bestrijden. Men laat rustig toe dat slachtoffers weer gemaltraiteerd worden door processen eindeloos te laten duren, zie het Madjanek-proces. Steeds meer blijkt dat het stom is geweest om je te verzetten tegen het fascisme, beter ware het geweest om gewoon mee te doen en op 8 mei 1945 een ander jasje aan te trekken en te gaan weeklagen over de moeilijke tijden die doorstaan zijn. Ook in Nederland is een sprekend voorbeeld van deze stelling te vinden.

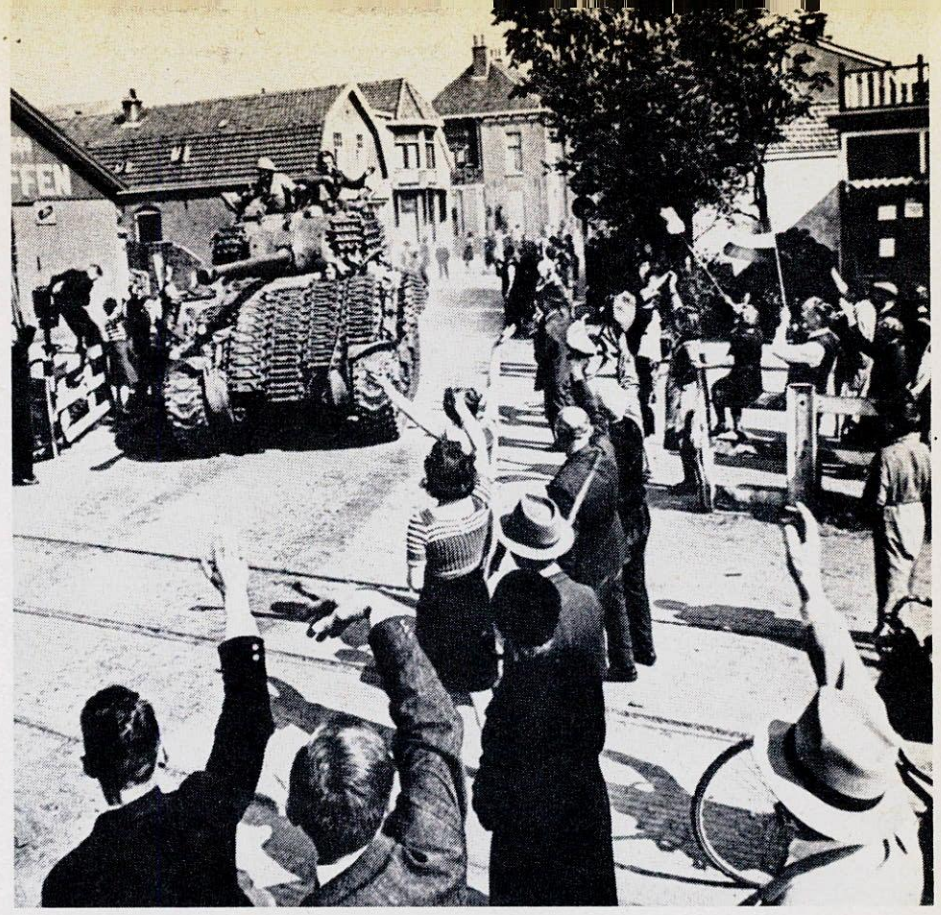

Men heeft in Duitsland het probleem van de bestrijding van het fascisme, dat zijn niets ontziende moordlust had bewezen, opzettelijk en met open ogen ondergeschikt gemaakt aan de bestrijding van het zogenaamde Russische gevaar. En zo lachte Joseph Goebbels alsnog in zijn graf, met een kille koude lach.
Tot nu toe hebben we enige voorbeelden genoemd van de wat bizarre opstelling van onze medebroeders in de NATO jegens het fascisme, maar en dat zij duidelijk gesteld, verwijten mogen we ze dat niet.

Zelf niet beter

Immers het maken van verwijten is voorbehouden aan hen, die het zelf beter doen en daar is in dit geval geen sprake van. Ook wijzelf hebben onze ogen gesloten voor de feiten en hebben daarnaast vooral naar het Oosten gekeken. Dit doende was het niet mogelijk om in onze eigen zwarte zielen te kijken en dus hebben we ons nooit zorgen gemaakt over allerlei onaangename dingen. En die waren er voldoende. Ik noem er ook hier maar weer enige.

1. Meer dan twintigduizend Nederlanders hebben grotendeels vrijwillig bij de SS gediend. Meer dan 30.000 dienden bij andere Duitse onderdelen (Kriegsmarine, NSKK etc.). Daarnaast waren er nog duizenden als knecht van de Duitsers op barbaarse wijze bezig in Nederland (Landwacht e.d.). Is er ooit de vraag gesteld hoe dit heeft kunnen gebeuren, is er ooit op verantwoorde wijze mee afgerekend?

2. Honderdduizenden zijn vrijwillig in Duitsland gaan werken. Nu hoeven al die mensen van mij niet vervolgd te worden, maar wel had de vraag eens beantwoord kunnen worden 'hoe is het mogelijk dat een land zijn eigen inwoners zo te kort doet, dat ze bereid zijn om vrijwillig voor de vijand te gaan werken?'

3. Meer dan honderdduizend Joodse landgenoten zijn vergast of op andere wijze vermoord. Veelal zijn ze keurig door de Nederlandse politie gehaald en vervoerd. En wellicht heeft hier ook een stuk begrijpelijke angst een rol gespeeld. Maar merkwaardig blijft het, dat in de naoorlogse jaren nog zoveel Schalkhaaragenten worden gevonden bij de politie (in Schalkhaar stond de kazerne waar zogenaamde Nederlandse politie volgens SS-principes werd opgeleid). Het meest trieste voorbeeld is de adjudant die de Oranje-Nassau mocht hangen naast de onderscheiding die hij van de Duitsers had gekregen omdat hij zo'n goede Jodenvanger was geweest.
Keurig zijn ze toen door de Nederlandse Spoorwegen vervoerd. De Duitsers waren uiterst tevreden en lieten dat de direktie schriftelijk blijken. Toegegeven moet worden dat men zijn best dan ook had gedaan om de Joodse landgenoten op tijd naar hun ondergang te vervoeren.

4. Grote bouwbedrijven in het Westen des lands hebben hun oorsprong gevonden in het bouwen van bunkers voor de Duitsers tegen de geallieerden. Nu zijn ze groot en voornaam en niemand spreekt er meer over. Tenslotte zijn de geallieerden hier niet geland.

5. Dertigduizend Joodse landgenoten zijn verraden door andere Nederlanders om allerlei redenen. Wellicht waren er toch nog een aantal door de Duitsers gepakt, maar zonder verraad was het aantal slachtoffers aanzienlijk minder geweest. En toen een enkele Joodse landgenoot terugkwam, moest hij of zij zich nog vaak aan allerlei chicanen onderwerpen.
Vele 'goede Nederlanders' konden het alleen maar betreuren dat 'hun jood' terugkwam.

Mentaliteit

Nu zij het verre van mij om te doen of alles zwart was want zo is het niet, er zijn duizenden goede politie-agenten geweest, goede NS-ers, goede Nederlanders, goede bouwondernemingen, maar na de oorlog zijn de rotte plekken niet weggesneden. Men heeft gehandeld als de beroemde zachte heelmeester die stinkende wonden maakt. In de hoogste posities zijn lieden terecht gekomen die half of heel gecollaboreerd hadden of zelfs uit een duidelijk nationaal-socialistisch milieu voortkwamen. Daarbij heeft men uit eigenbelang of vanwege politiek gewin gezwegen.

Overal ziet men weer verschijnselen van het fascisme opduiken. Het is echter niet waar, dat dit nu opnieuw zijn hoofd opricht. Het heeft dat sinds 1945 altijd omhoog gehouden, omdat we het toen er niet radicaal afgehakt hebben. Fascisme bestrijden is niet alleen een zaak van voorlichting en tentoonstelling, maar veel meer een kwestie van mentaliteit. Die moet verbeterd worden en dat kan alleen als we eens eerlijk toegeven, dat we ons na de oorlog labbekakkerig hebben opgesteld tegen het fascisme en haar vertegenwoordigers. Wie een zodanige zweer niet uitbrandt moet zich niet verwonderen als het ding telkens weer terugkomt.

Adriaan Bijl

EGO slaapt niet

Herdenkingen en verkiezingen

Hebben die iets met elkaar te maken?

In de maand mei wordt ook dit jaar weer herdacht dat er in de 2e wereldoorlog miljoenen mensen, burgers en militairen, zijn omgekomen. Volgens de meeste dienstplichtigen waar ik mee heb gepraat is zo'n herdenking zinnig. De feiten zijn te ernstig om zomaar te vergeten.
Met twee dienstplichtige soldaten bij de genie-opleiding in Vught, Frans Geelen en Jurgen Niezen, wordt dit interview gehouden. We staan ook stil bij de vraag of het nog steeds voorkomen van fascistische gedachten bestreden kan worden via het stemhokje.

Op de vraag wat we herdenken op 4 mei, antwoorden beiden: de gevallenen in de 2e wereldoorlog. En op 5 mei de bevrijding van de Duitsers, van de vijand. De Duitsers van toen hebben voor hen niets meer te maken met de Duitsers van nu. In die tijd waren de meeste Duitsers fascisten, racisten en nazi's. Frans weet niet precies wat die woorden betekenen en Jurgen weet dat wel. Hij legt uit dat in het fascisme de mensen worden opgestookt tegen andere mensen om die te onderdrukken. Racisme betekent dat mensen met een bepaalde kleur als minder worden beschouwd en dan maar weg moeten.
Er zijn dus overeenkomsten tussen racisme en fascisme. Bij fascisme hoeft het niet speciaal om de huidskleur te gaan.

Frans: Wijken we nou niet een beetje af van 4 en 5 mei?
Jurgen: Dat is de oorsprong ervan. We hebben het over de gevallenen van de 2e wereldoorlog. Nou, waardoor zijn die gevallen? Door fascisme; dus heeft dat alles te maken met 4 mei.
Frans: Ik denk: de Nederlanders zijn overvallen door de Duitsers. Dat heeft toch niks met fascisme te maken? De Duitsers waren toch niet fascistisch tegen de Nederlanders?
Jurgen: Doordat de Duitsers er waren en omdat ze fascistisch waren in hun denken en doen, zijn er Nederlanders omgebracht.
Frans: Maar het gaat toch om de gevallenen voor het vaderland? En dat heeft toch alleen maar met die doden te maken en niet met fascisme?

*Maar hoe moet je dan doden herdenken? Waar **denk** je dan aan?*
Frans: Dat ze gestreden hebben voor het vaderland, tegen de Duitsers.
Jurgen: Maar de Duitsers van toen waren fascisten. Ze vochten omdat ze fascisten waren.

Landverrader

Frans komt dan met een opmerking, dat er ook wel Duitsers waren die liever niet hadden meegedaan. Maar ze moesten wel. Al ben je geen meeloper, je moet toch mee als het vaderland je roept. Dat gold voor de Duitsers en dat geldt nu ook: als je ergens naar toe wordt gestuurd moet je mee, of je wilt of niet.
Jurgen komt met het voorbeeld dat we België zouden moeten aanvallen, zonder dat dat land ons iets heeft gedaan. Frans vindt dat dit een bevel is en dat je moet gehoorzamen. Jurgen vindt van niet. Als de overheid domme dingen doet, moeten de burgers niet klakkeloos meelopen. Want dat deden ze in de tijd van Hitler ook en dat was mede oorzaak van veel ellende.
Frans denkt dat je landverrader bent als je niet meedoet. Mensen die in Nederlands-Indië niet mee wilden vechten rond 1947, werden inderdaad als landverraders beschouwd. Maar nu niet meer, zegt Jurgen. Achteraf hebben zij gelijk gekregen. En Jurgen zou niet ten oorlog gaan als hij dat voor zichzelf niet kan verantwoorden. Ongeacht de gevolgen. Ook al draait hij er de gevangenis voor in. Frans vindt dat maar gek: Je kunt wel zeggen: ik doe het niet, maar je moet gewoon. Anders ben je deserteur!
Jurgen: Dat heb ik er dan voor over, want ik weet voor mezelf dat ik geen slecht mens ben op dat moment. Als ik meeloop kom ik met mezelf in de knoop.

Jurgen Niezen en Frans Geelen

De Nazi's

Frans kan niet begrijpen waarom er zoveel gemoord werd. Waarom moesten de Joden en zoveel anderen 'ausradiert' worden? Wat voor redenen heeft men daarvoor gehad? Dan komen we terecht bij de theorieën van het Nazi-dom: er zijn Übermenschen, dat zijn de Duitse Germanen met blond haar en blauwe ogen en dat noemt men het Herrenvolk. Daarnaast bestaan er de mindere soorten, dat zijn de Untermenschen. Als je erg ver 'unter' staat op de lijst, heb je geen recht meer om te leven.
Op 4 mei herdenken we dat dit soort dingen mogelijk is geweest en dat een heel volk het voor elkaar krijgt om daaraan mee te doen. Het zijn niet alleen de gevallen soldaten die we dan herdenken. Er zijn veel meer burgers omgekomen in die jaren dan militairen.

Na 4 mei komt dan de bevrijdingsdag.
Frans: We zijn er nog niet van bevrijd, vind ik. Het fascisme en het racisme bestaan nu nog. Alleen in wat mindere mate. Janmaat komt nu niet zo hoog, want er zijn zat mensen die weten wat het is.

Is de Centrumpartij voor jullie een teken van fascisme?
Jurgen: Het is gewoon racisme. Maar ik denk dat er fascisme uit voortkomt als ze de macht zouden krijgen.

Bijna nooit hoor je iemand zeggen: Ik heb een hekel aan Nederlanders (binnenlanders, zou je kunnen zeggen). Je hoort wel eens de uitspraak: buitenlanders moet ik niet. Het gaat dan niet om een bepaalde buitenlander, met wie iemand wel eens ruzie heeft gehad en zodoende een hekel aan die persoon heeft. Zoals je ook de pest kunt hebben aan een binnenlander die bonje met je heeft. Als iemand zegt dat hij de pest aan buitenlanders heeft, dan wordt er geen onderscheid meer gemaakt tussen personen die hij kent en niet kent. Ze worden allemaal over één kam geschoren en allemaal deugen ze dan niet.

Zondebok

Hoe komt het dat de mensen zo gaan denken?
Jurgen: Doordat het weer slechter gaat met de maatschappij wordt er een schuldige gezocht die het onderspit

moet delven: een zondebok.
Frans: Dat is wel een goeie uitleg.

Welke mensen worden er vaak als zondebok gekozen?
Jurgen: In deze tijd de buitenlanders, een groep mensen die geen macht heeft om iets terug te kunnen doen.

Wat voor mensen wijzen het eerst die zondebok aan?
Frans: Ik denk de mensen die geen werk hebben, die het slecht hebben. En die willen dan iemand de schuld geven. De buitenlanders zijn het laatst binnengekomen, dus die moeten er dan het eerst uit, wordt er dan gezegd. Want Nederlanders zijn Nederlanders.

Brand in Kedichem

Nu is er een partij die dit soort gedachten openlijk naar buiten brengt. Het afgelopen weekend, op zaterdag 29 maart, is er bij een aktie tegen de Centrumpartij een hotel in brand gestoken en zijn er ernstig gewonden gevallen. Wat vinden jullie daarvan?
Jurgen: Ik vind dat verkeerd. Je kunt wel demonstreren, maar als je fascisme bestrijd met geweld, doe je hetzelfde als fascisten. Dan heb je de fascisten als minderwaardige groep genomen. Je moet geweld in dit geval niet met geweld bestrijden.
Frans: Ik ben het voor een deel wel met Jurgen eens, maar als je niet met die lui kunt praten, dan weet ik het nog niet.

Ik lees een stuk voor uit de krant: „Mijn ouders hebben in het verzet gezeten. Fascisten kun je alleen maar uitroeien. Je moet eens aan bruine en zwarte mensen vragen hoe zij door de CP worden geïntimideerd. Als blanke heb ik gewerkt in de strijd tegen het racisme. Ik kreeg telefoontjes. 'Je kunt een stiletto in je kut krijgen.' 'We zullen je borsten afsnijden'. Dat soort dreigementen. Daarom ga ik door. Drie jaar geleden ben ik met een spandoek begonnen. Het heeft niets geholpen."
„Medelijden met die hotelhouder? Hij wist toch met wie hij zich inliet. Wie zich met racisten inlaat, moet reacties verwachten. Laat dit een waarschuwing zijn." In een kommentaar staat de volgende dag in de krant: „Geweld is alleen begrijpelijk en aanvaardbaar in een situatie van permanente onderdrukking, waarin geen demokratische middelen ter beschikking staan. In Nederland is daarvan geen sprake."

Onmacht

Mag je geweld gebruiken tegen fascisten?
Frans: Anders krijg je hetzelfde als bij Hitler. Die is ook nooit tegengehouden. **Als** het niet anders kan, dan moet het. Maar je moet niet te ver gaan: iemand die een been mist, dat mag niet.
Jurgen: Uit onmacht kun je zover komen dat je geweld gaat gebruiken. De Centrumpartij is al een paar keer voor de rechter geweest, omdat ze beledigende opmerkingen over mensen maakt.

Foto's: Wim Reinders

De fusilladeplaats in Vught

Maar ze weten het zo fijntjes te brengen, dat het net niet beledigend kan worden genoemd voor de wet. Terwijl iedereen weet wat ze bedoelen.

En dan zeggen aktievoerders: De wetten en de politici schieten tekort en daarom gebruiken wij geweld. Hoe vinden jullie dat?
Jurgen: Ik kan het me heel goed voorstellen. Maar ik vind het heel moeilijk.
Frans: Geweld moet je gebruiken als ze te ver gaan. En ze gaan te ver als ze gaan meppen. Maar dan ben je eigenlijk te laat. En iemand geestelijk vernederen is nog erger dan iemand op z'n bek slaan.
Jurgen: En dat is minder strafbaar.
Frans: Je hebt mensen die heel goed kunnen kletsen; die mensen met woorden de grond in kunnen boren. En als je dan zelf geen woord terug hebt, dan word je kwaad, want je kunt er met woorden niet tegen op.
Jurgen: En dan ga je slaan, uit onmacht.

De zwakkeren pakken

Lopen er op dit moment nog fascisten rond?
Jurgen: Heel veel zelfs. Sommigen hebben het zelf niet eens in de gaten. Ik hoor het ook veel, bijvoorbeeld: „Als ik zo'n flikker zag lopen, dan tikte ik'm gelijk in elkaar". Gisteren had ik daar bijna ruzie over. Op de kamer zei iemand dat. Ik zei dat ik dat niet deed en dat ik wel een flikker mee naar huis zou kunnen nemen. Dan ben je gek. Maar wie is er op dat moment eigenlijk gek?
Als meisjes gearmd over straat gaan, dan is dat heel normaal. En als jongens dat doen, dan deugen ze niet.

We praten hier over door. Een kenmerk van fascisme is dat de zwakkere gepakt wordt en dan niet met 1 tegen 1, maar met meer tegen één. Dat kun je alleen maar laf noemen, ronduit smerig! Jezelf machtig gaan voelen, omdat je samen een zwakkere in elkaar kunt rammen. En er dan ook nog stoer over durven vertellen... We komen terug op de eerder gedane konstatering, dat in slechtere tijden een zwakke minderheid het meest getroffen wordt in hun nadeel. Zij worden het sterkst de dupe en zij gaan daarom het meest kankeren. En ze zetten zich dan vaak af tegen degenen die nog minder te vertellen hebben dan zij.

Als het nu vaak op die manier werkt, is er dan niet iets te bedenken waardoor dat mechanisme van een zondebok aanwijzen verdwijnt?
Het is erg moeilijk om daar iets voor te bedenken, vinden Jurgen en Frans. Maar je gaat al gauw denken aan een eerlijker verdeling van werk en inkomen. Mensen die werk hebben en een hoog inkomen, zouden iets moeten afstaan ten gunste van de werklozen. Die eersten willen echter liever houden wat ze hebben, en zij hebben meestal ook de macht om dat voor elkaar te krijgen. Dan verandert en verbetert er dus niets.

Stemhokje

We zitten in de maand mei. Ook de maand van de Tweede Kamerverkiezingen. Kun je in deze maand nog proberen om een betere verdeling van werk en inkomen dichterbij te krijgen?
Frans: Het maakt wel verschil op welke partij je dan stemt. Ik heb de vorige oproep niet gebruikt om te stemmen. Vooral omdat het lastig is om te stemmen als je in dienst zit, want dan moet iemand anders het voor je doen.
Maar de PvdA is wel goed, misschien ga ik daar wel op stemmen. Ik weet nog niet precies wat het inhoudt. Politiek interesseert me niet zo.
Jurgen: Ik zit te twijfelen tussen CPN en PvdA. Ik ben het niet helemaal eens met de PvdA, maar de Partij van de Arbeid redt het misschien wel om in de regering te komen en de CPN niet. De PvdA moet dan wel zoveel mogelijk stemmen hebben.

Na dit vraaggesprek kun je dus de conclusie trekken dat er wel enig verband bestaat tussen de herdenking van de 2e wereldoorlog en de 2e kamerverkiezing. Het herdenken van de strijd tegen het fascistische geweld kan worden omgezet in een stem voor een beleid dat een herlevend fascisme tegenhoudt. Een opkomend fascisme kan worden tegengehouden door een rechtvaardiger verdeling van werk en inkomen. Ik wek iedereen op om te onderzoeken welke partij daar het meest voor in aanmerking komt. En dat onderzoek kan dan op 21 mei worden afgerond in het stemhokje.

Wim Reinders

Vrouw aan boord

Reisverslag vanaf de Poolster (2)

In het vorige (april)nummer van EGO namen we het eerste deel van een reisverslag op, dat matroos 1 ODOPS Rény Blom ons toestuurde vanaf Hr. Ms. Poolster. Het besloeg de eerste twee weken na het vertrek, van 14 t/m 28 januari. Aansluitend volgt hieronder het tweede deel, dat we begin april ontvingen en dat een langere periode beslaat tot en met 9 maart.

1 februari 1986

De nieuwe maand is begonnen en we liggen voor anker voor het Suez-kanaal. Zoals het er nu uitziet gaan we daar rond twee uur vanmiddag doorheen varen. Hopelijk wordt het daarna weer wat rustiger, want nu de spanningen tussen Gadaffi en de USA stijgen is het niet echt leuk om voor de kust van Lybië te varen. Overal om ons heen weet je de Russische marine, je ziet ze niet en toch zijn ze er. Na het Suez-kanaal komen we natuurlijk wel in de buurt van Iran en Irak en daar gaat het ook niet echt goed, maar die zullen ons wel met rust laten. Voordat het echter zover is gaan we naar alle waarschijnlijkheid nog olie laden in Suez. Misschien kan ik nog wat van die stad zien. Nu ga ik eerst de EGO lezen die ik met de post kreeg. Er staan prima platen in om op te hangen. Hopelijk volgen er meer...

3 februari

We zijn het Suez-kanaal door. Veel heb ik er niet van gezien, want we vertrokken 's avonds laat vanaf onze ankerplaats in Port Said. Het deel wat ik gezien heb was wel de moeite waard. Het heet dan wel kanaal, maar het is meer een breed soort rivier. Hopelijk zie ik het ooit nog eens bij daglicht. Toen ik 's morgens wakker werd lagen we voor anker in Bittermeren om het konvooi dat de andere kant op ging te laten passeren. We hebben daar, met Hr. Ms. v. Brakel langszij, in het mooie weer staan tjetten (verven).
Nu liggen we sinds een uur of negen tegen de kant in Djeddah (Saoudi Arabië). Ik heb meteen de eerste wacht en dat betekent dat ik me tussen twaalf en vier bezig moet houden in de NBCD-centrale.

4 februari

Het is nu 21.30 uur 's avonds. Vannacht ben ik maar gestopt met schrijven en een eitje gaan bakken. Nadien heb ik lekker zitten bomen met een van de jongens die ook wacht had. Voordat we het wisten was de wacht om. Het is op dit moment heerlijk rustig aan boord, want bijna iedereen is naar een beach-party. De hele hut is nu van mij alleen.
Op wal gaan in Djeddah is niet leuk. Je wordt kontinu nagekeken en aangegaapt. Afschuwelijk. Natuurlijk zijn wij iets heel bijzonders, maar je voelt je niet prettig.
De vrouwen lopen hier gesluierd en dat is natuurlijk heel wat anders dan wij, een stel grieten in lange broeken en bloezen, rondhuppelend met tassen en fototoestellen. Bij de stalletjes hebben we net als de mannen af staan dingen. Ik geloof dat ze dat wel vreemd vonden. Natuurlijk kun je na een paar uur niet oordelen over een volk, maar het lijkt mij niets om gesluierd achter een man aan te lopen. Ik verkies dan toch maar onze westerse cultuur. Al denkt daar ook niet iedereen hetzelfde over emancipatie.
Trouwens voor de liefhebbers van muziek is het hier geweldig. Cassettebandjes zijn spotgoedkoop. Zo heb ik b.v. Live Aid (helemaal kompleet) gekocht. Voor zover ik weet is die in Nederland helemaal niet te krijgen.

11 februari

We zitten weer op zee, in de Golf van Aden. Er is weinig verschil met de Middellandse Zee. Water is water en lucht is lucht. Alleen de temperatuur verschilt. Verder liggen wij wat voor met de tijd (het is hier bijv. 13.00 uur, terwijl jullie dan net aan de koffie beginnen). Het echte verschil zie je pas als we een haven binnenlopen. Dan merk je dat je in een andere wereld bent. Het begint al met de bouwstijl, verder de andere levenswijze. In Djeddah werd dat echt duidelijk. Het verschil met Europese havens is enorm. Al is het in Nederland ook bepaald nog niet helemaal normaal, hier begrijpen ze er niets van dat er vrouwen aan boord zijn.
Vandaag heb ik ontdekt dat je als matroos ODOPS ook een beetje als g.v.-er kunt optreden. Tenminste ik stel me zo voor dat een g.v.-er soms ook niets anders doet dan luisteren en vragen stellen. In het cafetaria was een van de jongens van plan door het lint te gaan, omdat het bij hem thuis niet echt goed gaat. Z'n vrouw is lichamelijk niet 100% fit en hij zit hier mijlen ver op zee. Voor het vertrek was ze eigenlijk al niet helemaal gezond, maar het was niet erg genoeg om er een sociaal geval van te maken (wat dat ook mag zijn). Het gesprek heeft blijkbaar wel geholpen, want in plaats van zijn verdriet te gaan verdrinken is hij in z'n bed gedoken.

13 februari

We zitten nu in een oefengebied 120 mijl ten oosten van Somalië. Echt spannende dingen beleven we niet. Het leven aan boord gaat gewoon z'n gangetje. Ik kom net van 'post' af en heb een enerverende oefening achter de rug. Vanwege de classificaties kan ik niet schrijven wat we dan allemaal doen. Wel kom ik er tijdens zo'n oefening af en toe achter, dat ik andere prioriteiten leg, zou willen leggen dan mijn chefs. Ik probeer me dan voor te stellen wat ik zou doen als het oorlog was en ik zou bijv. die knop echt moeten indrukken. Dat is best moeilijk, want nu zitten we niet in die situatie, maar toch... Nu kan ik denken, joh het is een oefening, maar straks, of ooit... kan het menens zijn. Het is niet zo dat ik zeg ik zal nooit op die knop drukken, maar het is wel goed om daar af en toe bij stil te staan. Van kollega's weet ik dat ze soms ook van die gedachten hebben. In gesprekken daarover komen we altijd weer tot de konklusie, dat het dan toch van het moment afhangt. De vraag is natuurlijk wel of je dan tijd hebt om na te denken, of dat het alleen maar handelen is. Het is niet gemakkelijk in ieder geval. Gelukkig zit ik nu niet in die positie en ik hoop dat de mensen die daar nu over gaan hun verstand bij elkaar houden.

Wat heel belangrijk is, is dat wij, militairen dus, zorgen dat we op de hoogte blijven van ontwikkelingen in de maatschappij. We moeten zorgen dat we niet eenzijdig worden geïnformeerd en ook politiek gezien op de hoogte blijven en mee blijven praten. Mijn vader gaat dan ook voor me stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen.

4 maart

Singapore zit erop. Straks gaan we olie laden en vanavond gaan we weer echt op zee. Onze volgende haven is Sjang Hai. Nu liggen we nog voor anker met de zevende vloot. Ik heb leuke kontakten gelegd met een aantal Amerikanen van de Enterprise, een vliegdekschip. De Poolster verdwijnt helemaal in het niet naast die boot. Ongelooflijk.
Hier in Singapore heb ik veel geld opgemaakt en weinig gekocht. Het is onvoor-

stelbaar duur. Alleen elektronika is er goedkoop.
Zat ik zoëven alleen in het café te schrijven, nu komen er steeds meer mensen om me heen zitten schrijven. Blijkbaar wil iedereen de achterstand, opgelopen door het passagieren weer zien in te lopen. Ook zijn er nog een aantal vrije jongens die liggen te ronken. Die hebben vannacht behoorlijk gestapt. Singapore is duidelijk meer westers ingesteld dan Sri Lanka. De mensen hier spreken beter Engels, terwijl het toch alletwee Britse koloniën zijn geweest. Trouwens de hele mentaliteit is hier westers. Waarschijnlijk omdat Singapore de tweede wereldhaven is. Na Rotterdam dan. Samen met Lilian ben ik twee dagen op stap geweest. Winkelen in China Town en in een hele grote winkelstraat. De winkelcentra zijn hier zo mooi, dat je je het haast niet voor kunt stellen. Hoog Catharijne is er niets bij. Wel valt het op dat de bovenste verdiepingen van die centra bijna allemaal leeg staan.

Zaterdag j.l. ben ik met Frans even de wal op geweest om naar huis te bellen. Hij zijn vrouw en ik mijn ouders. De bedoeling was vijf minuten, maar het werden er tien. Gelukkig is het bellen hier, in vergelijking met andere havens, relatief goedkoop.

We varen inmiddels weer.
Een van de vrouwelijke korporaals kwam me net een Telegraaf brengen en ze had het bericht, dat de voorzitter van het VBZ in het korporaalsverblijf komt. Hij is eerst in Bangkok, waar de rest van het eskader ligt, geweest. Trouwens hij sloft niet, want de dames aan boord zijn niet tevreden over de stelling van de VBZ, dat vrouwen niet aan boord horen. We zullen hem daar zeker over aanspreken. We begrijpen via berichten met de post dat Nederland nog steeds in beroering is rond die akties van mevrouw Jourdan en aanhang. Nou ons komt het behoorlijk onze neuzen uit. Ik heb trouwens nooit geweten, dat ik zo slecht ben. Ik leefde in de veronderstelling dat ik me altijd wel behoorlijk gedroeg. Blijkbaar denken anderen daar anders over.

Gelukkig maar dat ikzelf beter weet. Het is alleen lullig voor mijn ouders en grootouders. Ze zijn ontzettend trots dat ik bij de marine zit, maar nu komen er steeds van die stomme berichten. Ook de andere meiden aan boord vinden het het vervelendst voor hun ouders of relaties. Gelukkig reageren de meesten aan boord met: **Die lui zijn geschift.**

Foto: Audio-visuele dienst KM

Vrouwen aan boord van de Poolster

5 maart

We liggen nog steeds bij de oliesteiger. Het loopt hier nogal uit. Vanmiddag om twee uur zouden we vertrekken, maar het is inmiddels half acht. Ik ben benieuwd hoe laat we echt gaan varen.
Zo direkt gaan we een videoband zien, die pas geleden in Nederland is opgenomen. Het zijn groeten van ouders, echtgenote(s/n) en familie. Mijn ouders staan er ook op. Het zijn heel persoonlijke stukjes en je bekijkt de jouwe ook alleen. Aan de ene kant vind ik het hartstikke leuk, aan de andere kant hoeft het van mij niet zo. Bij vertrek heb ik mijn ouders in mijn achterhoofd gestopt, met de bedoeling ze 19 juni weer te voorschijn te halen. Het kontakt loopt voornamelijk per post of telefoon. Ik ben ontzettend blij als ik post krijg of als ik ze hoor, maar om ze nu op video te zien vind ik toch wel eng.

6 maart

Nu heb ik de video gezien. Ik heb hier aan boord altijd een stoere houding en een behoorlijk grote mond, maar toen ik dat videohokje uitkwam voelde ik me toch klein. Ik heb mijn vader en moeder weer gezien...
Met mij persoonlijk gaat het niet zo lekker. Ik heb voortdurend maagkrampen. Het schijnt van het water te komen, en er zijn meer mensen die er last van hebben. Toch had/heeft het vele toiletteren een voordeel, want we hadden net inspektie commandant en dat betekent dat hij met een zaklamp in alle onzichtbare hoekjes schijnt. We hebben de hele middag lopen zweten om alles piekfijn schoon te krijgen. Gelukkig was hij tevreden.

9 maart

Woensdag lopen we Sjang Hai binnen. De Poolster als laatste in de rij. We staan dan tien uur op procedure nauwe vaarwateren. Het hele eskader ligt dan aan wal, alleen wij gaan voor anker.
Verder gaat hier het verhaal dat in Nagasaki Nederlandse pers aan boord komt. Eerlijk gezegd zien we dat helemaal niet zitten. We zien wel.

Rény Blom

een soldaat wilde laatst
bloemen leggen op het graf
van de onbekende generaal

Robert Cray en de blues

In EGO's poprubriek wordt zelden of nooit een enkele artiest of groep in het middelpunt van de belangstelling geplaatst. Deze maand maken we daarop een uitzondering. De Amerikaanse Robert Cray Band staat dit keer 'in the spotlight'. Daar zijn verschillende redenen voor. Robert Cray en zijn band waren afgelopen maand in ons land voor drie concerten in Geleen, Amsterdam en Groningen. Dat is op zich niet zo bijzonder. Wel bijzonder is dat deze groep volgens vele popkenners de toekomst van de bluesmuziek in handen heeft. De Robert Cray Band heeft een muziekvorm, waarvan de oorsprong lang voor de popmuziek ligt, nieuwe impulsen gegeven via hun optredens en hun platen.

Een van de oudere genre's die ten grondslag ligt aan het ontstaan van de hedendaagse popmuziek is de blues. Deze muziek was van oorsprong de muziek van de zwarten, die moesten werken op de plantages in het Zuiden van de Verenigde Staten. Toen velen van hen na de tweede wereldoorlog naar de steden trokken namen ze hun muziek mee, die daarmee een verandering onderging.

De blues veranderde

De akoestische gitaar werd vervangen door een elektrische. De zogenaamde cityblues ontstaat. Er bestaan verschillende varianten van deze cityblues, allemaal gebonden aan een bepaalde stad of streek in de VS. De belangrijkste blues centra in de VS zijn Memphis, Detroit, Louisiana en vooral Chicago. Uit de laatste stad komt de belangrijkste exponent van de cityblues: B. B. King.

Met de opkomst van de diverse soorten soul-muziek in de zestiger jaren en de disco-muziek in de zeventiger jaren, verdween de blues in feite uit het centrum van de muziekkultuur van de Amerikaanse zwarte jongeren, en is sindsdien daar ook niet meer in teruggekeerd. De 'OOR-muziekencyclopedie' spreekt wat betreft boekdelen: „Voor een juist toekomstperspectief is het nuttig te bedenken dat nieuwe 'sterren' vrijwel zonder uitzondering de veertig gepasseerd zijn en vrijwel alle kontakt met het jonge zwarte publiek verloren hebben... Een gunstige uitzondering is Robert Cray."

Robert Cray

Robert Cray heeft die gunstige uitzonderingspositie vooral te danken aan het feit, dat hij de oude blues heeft geïnjekteerd met een behoorlijke dosis soul.
Hij werd in 1954 geboren als zoon van een beroepsmilitair en had, in tegenstelling tot zijn bluesvoorvaderen, een gemakkelijke jeugd. Hij maakte onder meer via zijn ouders kennis met soul- en blues-artiesten als Sam Cooke, Ray Charles en Bobby Bland. Invloeden die in zijn latere muziek duidelijk zijn terug te vinden.
De eerste elpee van de Robert Cray Band verscheen in 1978 op het kleine Amerikaans Tomato label, en heette 'Who's been talking'. Ongelukkigerwijs voor de Robert Cray Band ging het label kort na het verschijnen van de elpee op de fles. Het duurde tot 1984 voordat er nieuw platenmateriaal van de band uitkwam. Opnieuw bij een klein label, ditmaal Demon Records, verscheen het album 'Bad Influence', Op deze elpee blijkt dat Cray zich losgemaakt heeft van oude bluessjablonen. Hij integreert een soulgeluid in de aloude bluesschema's. Met name het gebruik van de keyboards door Peter Boe refereert overduidelijk aan de Stax soul van Booker T and his M.G.'s. Deze band had in 1969 een top 10 hit met het nummer 'Time is Tight'.

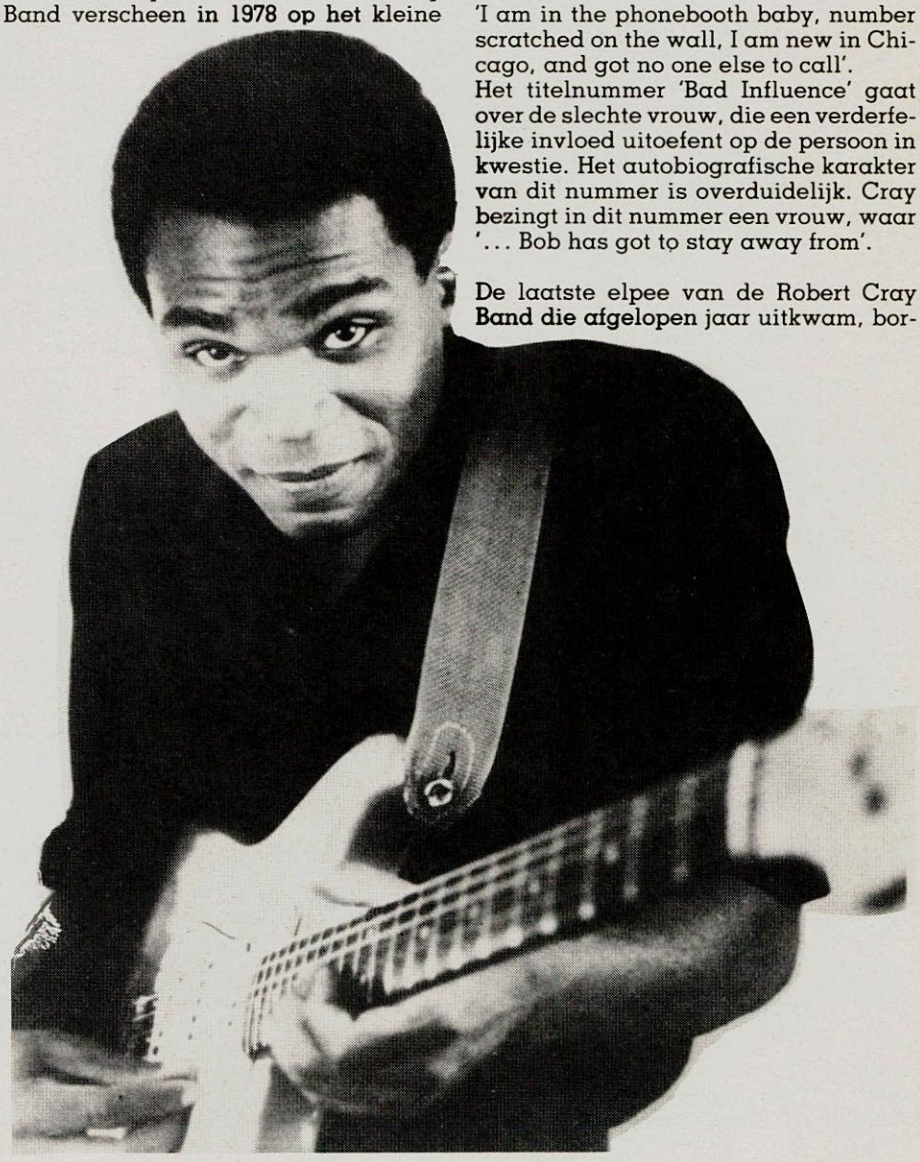

Teksten

De teksten op 'Bad Influence' hebben vrijwel zonder uitzondering betrekking op meer of minder succesvolle liefdesescapades. Het leukste thema heeft zonder twijfel het nummer 'Phonebooth', het openingsnummer van de elpee. Daarin staat de ik-persoon in een telefooncel in Chicago, en belt, bij gebrek aan kennissen in die stad, een meisje, wiens nummer op de muur gekrast staat:
'I am in the phonebooth baby, number scratched on the wall, I am new in Chicago, and got no one else to call'.
Het titelnummer 'Bad Influence' gaat over de slechte vrouw, die een verderfelijke invloed uitoefent op de persoon in kwestie. Het autobiografische karakter van dit nummer is overduidelijk. Cray bezingt in dit nummer een vrouw, waar '... Bob has got to stay away from'.

De laatste elpee van de Robert Cray Band die afgelopen jaar uitkwam, bor-

duurt, wat betreft tekst en muziek, verder op hetzelfde patroon als de vorige, wat geenszins een verwijt is. De titelsong van de elpee 'False Accusations' heeft betrekking op de desastreuse invloed van jaloezie op de liefdesrelatie: "False accusations led to a fight, I was so wrong, she has gone tonight".
De ik-persoon op de elpee is nog op andere manieren in liefdesaffaires betrokken. 'Porch Light' verhaalt over het schuldbewustzijn van een man, die heimelijk een relatie onderhoudt met iemand anders' vrouw, en die haar bezoekt wanneer ze haar verandalicht aansteekt als teken dat de kust veilig is. Op zijn recente toernee door Nederland vertolkte Cray eenzelfde soort nummer, dat nog op geen van zijn elpees te vinden is. In dit nummer ontpopt de ik-persoon zich opnieuw als een 'sneaker', de titel van het nummer: 'Right next door because of me'. De ik-persoon is er door de muur getuige van hoe de buurman zijn vrouw in de steek laat vanwege overspel, met de persoon in kwestie. Het nummer is een uiting van spijt en schuldbewustzijn.
Tijdens Cray's optreden in de Haenenhof in Geleen waarschuwde bassist Richard Cousins de mannen die in gezelschap van hun vriendin waren om op hun hoede te zijn, "because... Robert Cray is in town..."

Platen

De concerten die Robert Cray in Nederland gaf waren vrijwel uitverkocht. In Geleen werd de band driemaal teruggeroepen voor een toegift. Een van die toegiften bestond uit het nummer 'I must have slipped her mind' van zijn laatste elpee. Dit nummer was tot voor kort regelmatig op de Nederlandse radio te horen, en is als single verschenen. Op de andere kant staat het nummer 'Change of heart, change of mind' eveneens van zijn laatste elpee.
Naast 'False Accusations' en 'Bad Influence' is nog ander platenmateriaal van Robert Cray verkrijgbaar. Afgelopen jaar werden er opnamen gemaakt van een sessie van Robert Cray met twee van zijn blues-voorvaderen, Albert Collins en Johnie Copeland. De elpee die daar het resultaat van was, kreeg als titel 'Showdown' mee. Op die elpee weten twee generaties bluesmuzikanten elkaar moeiteloos te vinden. Geen wonder eigenlijk, want Robert Cray kende Albert Collins al van het eindexamenfeest van zijn middelbare school. Hij had de directeur namelijk overgehaald Collins voor dit feestje te kontrakteren.

Torhout/Werchter

Van de zomer zal Robert Cray opnieuw in de belangstelling komen te staan. Hij staat namelijk geprogrammeerd voor het Belgische dubbelfestival Torhout/Werchter, dat op 5 en 6 juli gehouden zal worden. Cray kan dan zijn bluestapijt over een publiek van tweemaal 50.000 hoofden uitrollen.

Paul Rutten

Argumenten

De gangbare opvatting is op het ogenblik dat brandstichting geen goede manier is om fascisme te bestrijden. Daar ben ik het mee eens. Maar waarom niet, en hoe dan wel, dat vind ik minder eenvoudig. Allereerst waarom niet.
Een twijfelachtig argument lijkt me dat de fascisten op deze manier aan martelaren worden geholpen. Iemand had Janmaat alreeds 'met glimmende oogjes' op de televisie gezien. Zet men deze redenering even door, dan is het voordelig om het slachtoffer te zijn en treft de dader hoofdzakelijk blaam omdat hij zijn tegenstander voordeel heeft bezorgd. Men denke zich eens in hoe wij (wij Volkskrantlezers zal ik maar even zeggen) zouden reageren als het hoofdargument tegen het doodsteken van een linkse affichеplakker in Frankrijk zou zijn, dat het een tactische blunder van de Le Pen-aanhang was. Dat kan toch niet? Brandstichting en andere vormen van geweld zijn toch op zichzelf, tegen wie ze ook gericht zijn, ontoelaatbare actiemiddelen in een rechtsstaat?
Een tweede veelgehoorde argumentatie is, dat een dergelijke actie leidt tot naambekendheid van de Centrumpartij, en dat men juist zou moeten proberen deze partij uit het nieuws te houden. 'Ik vrees', zei de directeur van de Anne Frankstichting op de radio, 'dat dit de CP bij de verkiezingen een Kamerzetel gaat opleveren'.

Dit argument heeft het zelfde bezwaar als het eerste – het veroordeelt het geweld om z'n effect. Als het effect bij de verkiezingen nadelig zou zijn voor de CP, zou men dan wèl geweld mogen gebruiken? Nee toch, welnu dan, dan mag het dus gewoon niet omdat het geweld is. Een tweede vraag die dit argument oproept is, of dit alleen geldt bij geweld. Als het klopt dat naambekendheid leidt tot stemmenwinst, en dat anti-fascisten door hun acties bijdragen tot de naambekendheid van de Centrumpartij, zou dat dan niet tot de conclusie moeten leiden dat we beter in het geheel geen aandacht aan opkomend fascisme kunnen besteden?

Zo'n jaar of dertig, vijf en dertig geleden, was het in de linkse pers en bij de Vara op grond van ditzelfde argument de gewoonte om niet al te vaak op publikaties van De Telegraaf in te gaan. Daar zou die krant maar van gaan groeien. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was De Telegraaf legaal blijven verschijnen en daarmee spreekbuis van het nationaal-socialisme geworden. Na de bevrijding volgde een langdurig verschijningsverbod, en toen de krant daarna weer uitgegeven mocht worden had hij een zeer rancuneuze en antiparlementaire toon. In linkse kringen werd de Telegraaf verafschuwd, de krant was fout geweest en gebleven. Jan Eijkelboom van Vrij Nederland noemde de Telegraaf een verzetskrant in vredestijd. Ik herinner me nog goed dat ik boos was op een jongere broer van me die sportfotograaf was en eens een foto aan De Telegraaf verkocht.

Zoals gezegd reageerden we in onze media terughoudend op het geschrijf van de Telegraaf, maar des te duidelijker waren we in onze afwijzing tegenover onze collega's.
Jarenlang bestonden er weinig of geen contacten tussen Telegraafjournalisten (het woord 'Telegraafjournalist' was op zichzelf een adjectief, het betekende: journalist die het met de waarheid niet zo nauw neemt, sensatiejournalist, journalist die verkoopcijfers in plaats van de waarheid najaagt) en andere journalisten. Ik gaf eens, op een persbankje in het Olympisch Stadion aan een Telegraafjournalist die me om een inlichting gevraagd had, ten antwoord dat ik hem van dienst zou zijn als hij gereclasseerd was. Geregeld daagden we onze collega's van de Telegraaf uit om zich aan te sluiten bij onze belangenvereniging zodat we hun geschrijf aan de tuchtrechtspraak konden laten onderwerpen.

Wat heeft dat allemaal uitgehaald?
De Telegraaf is er niet klein door gebleven, dat niet, maar het heeft de toon van die krant wel beïnvloed. De manifeste anti-parlementaire tendens is afgezwakt. De manier waarop dat bereikt werd was die van de aanhoudende kritiek op het produkt, waardoor het voor 'Telegraafjournalisten' steeds minder aantrekkelijk werd om zich met hun krant te solidariseren. Rond 1970 was het voor de daar werkende collega's een eer geworden om zelf een andere mentaliteit te hebben dan hun krant en met dat probleem enigszins te koop te lopen. Geen enkele aanwijsbare invloed valt toe te schrijven aan de in 1966 ondernomen poging om het gebouw van De Telegraaf in brand te steken.

Tom Pauka

Overgenomen uit: Welzijnsweekblad nr. 15, 11 april 1986

Turtle diary

Kleinschalig juweel van Britse makelij

De Engelse film 'Turtle diary', onder regie van John Irvin, geschreven door Harold Pinter naar een roman van Russell Hoban, is een produktie waar je er in je leven maar weinig van te zien krijgt. Kunst met een grote K, maar toegankelijk voor iedereen met een beetje gevoel en verbeeldingskracht. Adembenemend van dialogen, uitgewogen gespeeld, prima bezet, enfin, geen superlatief is te super voor deze film. Twee jaar geleden besprak ik 'Man of flowers' van de Nederlandse Australiër Paul Cox. Wie van die film heeft genoten, weet precies waar ik het nu over heb.

Hoofdpersonen in 'Turtle diary' zijn Neaera Duncan en William Snow. Duncan is schrijfster van kinderboeken, en op het moment dat de fim begint, dreigt haar inspiratie juist wat in het slop te raken, en voelt ze zich op een dood punt in haar leven aangeland. Door haar uitgever wordt ze met alle egards behandeld, maar ze beseft dat daar verandering in zal komen als ze niet snel met een nieuw idee op de proppen komt.

William Snow is een bescheiden boekverkoper. Vroeger was hij zakenman, rijk, geslaagd, huisvader. Maar in de loop van de film blijkt dat hij dat alles achter zich heeft gelaten voor zijn baan in de boekwinkel. Hij woont in een morsig pension met nog een aantal andere onnoembare, vage figuren, en hij ergert zich dagelijks aan de grove buitenlander Sandor, omdat die zowel het bad als het fornuis altijd smerig achterlaat. Maar hij doet niet veel meer dan zich ergeren.
Zowel Neaera als William gaan regelmatig naar de dierentuin. In het aquarium zoeken ze de drie zeeschildpadden op, en stap voor stap blijkt, via de gesprekken die ze, afzonderlijk en onbekend met elkaars bestaan, met de oppasser voeren, dat ze eenzelfde bizarre droom koesteren. Zowel de vrouw als de man zijn begaan met het lot van de enorme dieren, en ze willen ze het liefst terugbrengen naar hun thuis, de oceaan. Tot hun grote verbazing en vreugde blijkt de oppasser met hen mee te voelen en zelfs bereid te zijn hen te helpen. Dan hebben Neaera en William inmiddels, op hun eigen terughoudende manier, kennis met elkaar gemaakt.

Samen met de oppasser zetten ze heel concreet een plan in elkaar om de schildpadden tijdens de periode dat ze tijdelijk uit hun verblijf moeten worden gehaald voor een grote schoonmaak, in houten kratten te laden en met een vrachtwagentje naar zee te vervoeren. William timmert de kratten thuis in het pension in elkaar. Wanneer de huisgenoten vragen, waar ze voor dienen, antwoordt William naar waarheid: om de schildpadden uit de Zoo naar zee te brengen. Hij kan dat rustig doen, want niemand gelooft hem! De tocht met Neaera verloopt bijna gezellig, op een paar spannende momenten na, wanneer de dieren met emmers water moeten worden overgoten en een pomphouder wat al te nieuwsgierig dreigt te worden. Maar als ze tegen de avond de kust bereiken, de schildpadden tussen zich in de branding indragen en de vrijheid

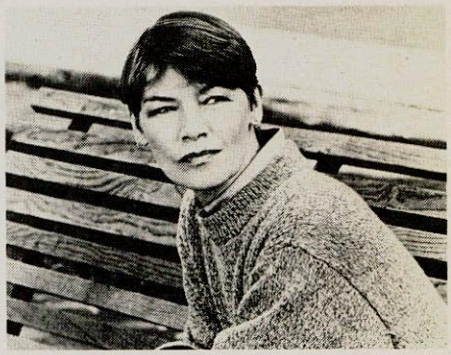

Glenda Jackson in 'Turtle diary'

tegemoet zien zwemmen, laten ze beiden iets van hun reserve vallen, en omhelzen ze elkaar in één moment vol emotie en openheid.
Eenmaal thuis, blijkt de geslaagde operatie zowel voor de schrijfster als voor de boekverkoper figuurlijk net zo bevrijdend te hebben gewerkt, als ze letterlijk voor de schildpadden was. Neaera begint een affaire met de oppasser uit de Zoo, en William waagt het eindelijk om Sandor die het bad en het fornuis weer eens vuil heeft achter gelaten, in elkaar te slaan.

Ben Kingsley, die beroemd werd met zijn rol van Gandhi in de gelijknamige film maar die daarna in Betrayal van Pinter een minstens zo knappe rol speelde, is de introverte William Snow, de dromer die toch ook tot daden komt. Glenda Jackson speelt de schrijfster precies zoals 't moet: cynisch, laconiek, gedeprimeerd maar toch niet uitgeblust. Ze is een intelligente vrouw die meestal haar verstand laat spreken maar die toch haar emoties niet helemaal buitensluit. Alleen Jackson beschikt over precies dat scala van expressies om van deze vrouw een levend wezen te maken. Erg leuke rol verder van Jeroen Krabbé als de smerige Sandor, en van Michael Gambon (Oscar Wilde uit de televisie-serie van de VPRO) als de oppasser.
Harold Pinter verschijnt zelf heel kort in beeld als klant in de boekwinkel van Kingsley, een grapje dat steeds vaker wordt gemaakt binnen het filmbedrijf, in navolging van Alfred Hitchcock.

Leo van Opzeeland

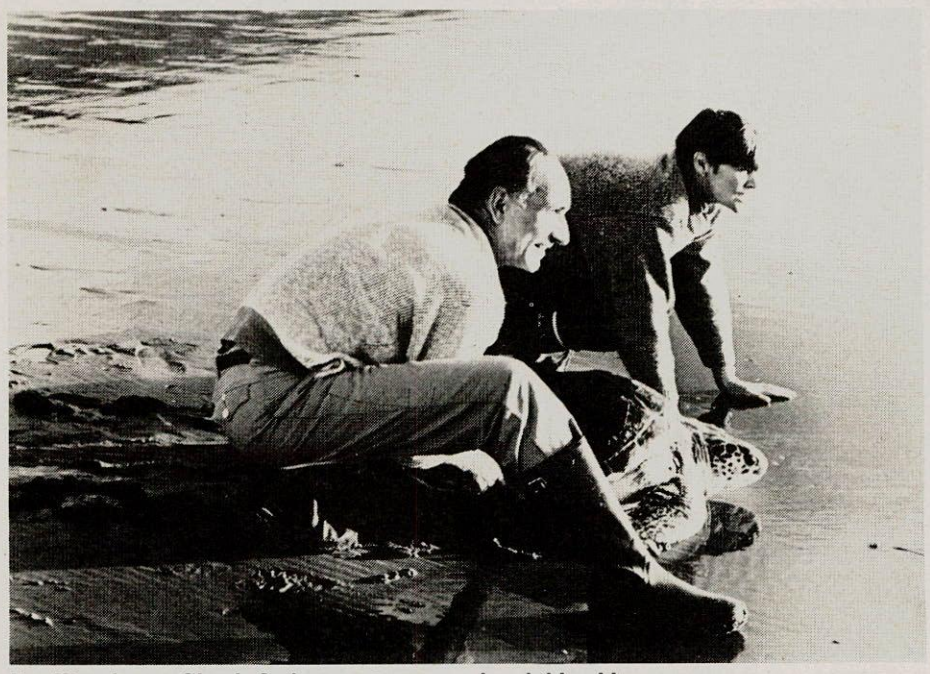

Ben Kingsley en Glenda Jackson met een van de schildpadden

film nieuws

Mishima

De Amerikaanse regisseur/scenarioschrijver Paul Schrader blijkt telkens opnieuw aangetrokken door buitenbeentjes, mensen die anders zijn dan de gewone burger. In 'American gigolo' liet hij het leven van een dure 'callboy' zien, maar dan vooral de eenzaamheid en de hardheid van dat milieu. 'Cat people' ging over een broer en zus, die dierlijke trekjes hebben die ook af en toe manifest naar buiten komen.
Met **Mishima** had Schrader helemaal een intrigerend gegeven te pakken: de film vertelt, gedeeltelijk geacteerd door een hoofdpersoon, gedeeltelijk via een

Ken Ogata in 'Mishima'

aantal verschillende toneelfragmenten, het turbulente leven van Yukio Mishima, de bekendste Japanse schrijver/cineast, die in 1970 op spectaculaire wijze zelfmoord pleegde door middel van de traditionele seppuku. Mishima was een ongewone man. Hij werd door zijn oma, toen hij nog een baby was, bij zijn moeder weggehaald (dat dat zomaar kon, en waarom dan wel, blijft geheel onverklaard) en had in zijn jeugd geen contact met andere kinderen. Hij bleek al snel heel begaafd. Hoewel Mishima getrouwd was en twee kinderen had (een van zijn eisen was, dat zijn bruid nog kleiner moest zijn dan hij, en hij was nog geen 1.60 m lang), was hij homofiel. In zijn latere leven richtte hij een mini-weermacht op, zeer rechts van overtuiging, en pleegde daarmee een mislukte coup. In mijn ogen was 't gewoon een griezelige, fascistische en ongelooflijk ijdele man, maar een boeiende film is 't zeker geworden. De muziek van Philip Glass viel me tegen: erg statisch en weinig illustratief voor wat er op het doek vertoond wordt. Ken Ogata als Mishima levert een mooie, antipathieke rol af. Geen makkelijke film om naar te kijken. Voor de kunstliefhebber.

The jewel of the Nile

Iets heel anders, maar minstens zo de moeite waard (al mag je deze twee genres natuurlijk niet vergelijken) is **The jewel of the Nile**, vrolijk vervolg op de al even knap gemaakte en onderhoudende film 'Romancing the stone'. Joan Wilder, hoofdpersoon uit de eerste film, is schrijfster van kasteelromans. In deze tweede film zit ze met haar geliefde op een luxe jacht en is wanhopig, omdat ze geen inspiratie meer heeft. Maar dat duurt niet lang: een Arabische vorst duikt plotseling op, en troont haar mee naar zijn paleis in de woestijn waar zij zogenaamd zijn biografie moet schrij-

Danny DeVito en Michael Douglas in 'The jewel of the Nile'

ven. Al snel komt Joan er achter, dat hij een gehate despoot is, en dat de bevolking van zijn land een heel andere leider boven hem verkiest. Haar verloofde is haar inmiddels nagereisd. Wanneer beiden weten te ontsnappen uit de klauwen van de wrede heerser, volgt een lange tocht vol gevaar die natuurlijk eindigt met de dood van de slechterik en eerherstel van de man die dat verdient. De hele film bruist van vrolijkheid, kleine grapjes, dik aangezette gevaren en even onwaarschijnlijke reddingen en ontsnappingen. De vaart wordt geen moment onderbroken, en er wordt werkelijk uitstekend in geacteerd door het trio dat ook de eerste produktie tot zo'n succes maakte: Kathleen Turner als de schrijfster, Michael Douglas (die ook producent was) als haar verloofde en Danny de Vito als derde wiel aan de wagen.
Regie was van Lewis Teague. Vakwerk!

Sans toit ni loi

In **Sans toit ni loi** ('Geen dak boven 't hoofd, en zonder wetten' letterlijk vertaald) laat de bekende Franse regisseuse Agnes Varda ('Le bonheur' is de film die onverbrekelijk met haar naam verbonden blijft) ons kennismaken met de jonge Mona. Mona was vroeger secretaresse, maar heeft besloten haar rugzak op haar rug te laden, haar tentje daar bovenop te binden en de wijde wereld in te trekken. De film begint met het moment waarop een boer haar lijk in een greppel aantreft, en Mona's leven wordt dan in flash-backs aan de hand van wat anderen over haar vertellen, langzaam maar zeker duidelijk. Varda onthoudt zich van ieder commentaar: de conclusie laat ze geheel aan de kijker over. Mona wordt door sommige mensen geïdealiseerd om haar vrij en ongebonden bestaan. Anderen zien in dat ze geen toekomst heeft, dat ze niet gewoon trekt, maar dwaalt zonder doel voor ogen. Mona geniet ook absoluut niet van haar vrijheid. De hele film door ziet ze er chagrijnig en ongelukkig uit, en stap voor stap glijdt ze verder af naar een normloos, zinloos bestaan. Sandrine Bonnaire werd in Frankrijk voor haar rol in 'Sans toit ni loi' onderscheiden. 't Is een mij antipathieke actrice, maar voor deze deprimerende rol blijkt ze inderdaad geknipt te zijn.

Sandrine Bonnaire in 'Sans toit ni loi'

Absolute beginners

De nieuwste film waarin David Bowie te zien is, **Absolute beginners**, is een daverend kijkspel vol vaart, muziek, grimmige gevechten, liefde en bedrog. Wat je noemt uit het leven gegrepen dus. De film speelt zich af in 1958 in Londen, de tijd waarin teenagers als economisch belangrijke groep binnen de samenleving aan het opkomen waren. Bowie is een suspecte project-ontwikkelaar, maar zijn rol is in wezen klein. Veel meer werk verzetten de beide hoofdpersonen, Eddie O'Connell als Colin en Patsy Kensit als zijn geliefde Suzette. Nauwelijks na te vertellen verwikkelin-

Ray Davies en Mandy Rice-Davies in 'Absolute beginners'

gen, maar als tijdbeeld overrompelend! Leuke kleine rollen van o.a. Ray Davies, James Fox en Sade.

L.v.O.

WIE DE OORLOG KENT,
LEEFT MET DE OORLOG VOORT

(CHRIS VAN GEEL)

Anno 1946

Er zijn veel te veel jonge doden
om rustig rond te kunnen lopen,

overal weer kom je ze tegen,
bleekjes glimlachend en verlegen.

Bij vlaggen, halfstok in plantsoenen,
hoor je jezelf namen noemen.

Zij willen zich ons niet opdringen,

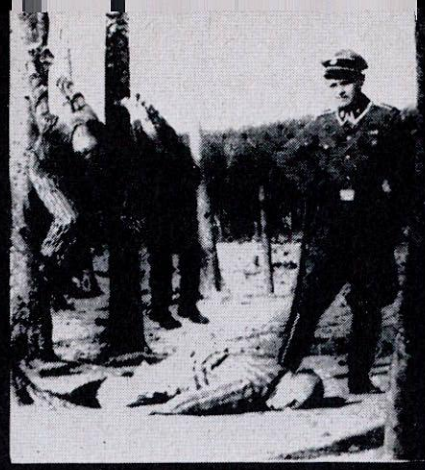

Uit huizen, waar nu vreemden wonen,
zie je vrienden naar buiten komen.

Je loopt in drukke winkelstraten
nog binnensmonds met ze te praten.

Je hoort, maar ijler dan tevoren,
steeds weer hun laatste afscheidswoorden.

Zij zitten thuis op je te wachten
als de eigen binnengedachten.

Er zijn veel te veel jonge doden
om ongestoord te kunnen dromen.

(Halbo Kool)

© P.B.C. Noord-Holland

lezers schrijven

Humanistische g.v. en manipulatie

De problematiek die in de EGO-special van maart j.l. tot uiting komt is een onderdeel van een lijdensweg in ons landelijk bestuurlijk bestel. Die lijdensweg heeft te maken met het wegvallen van de basis voor wat sommigen nog een christelijke natie durven te noemen. Een minderheidsgroepering, thans het CDA geheten, doet al het mogelijke om de bede in de troonrede te houden en de tekst op de rand van onze gulden. Bleef het daar maar bij, want daar liggen niet veel mensen die het christen zijn hebben afgeschud wakker van.
Er zijn meer zaken die onze confessionele landgenoten willen handhaven of tegenwerken dat nieuwe zaken van de grond komen, die niet in hun straatje te pas komen. Nou is dat op zich in onze parlementaire democratie hun goed recht, indien men dan ook de regels van dat bestel in acht neemt. Maar het is al lang zeker dat ze daarvoor in ons parlement geen meerderheid meer hebben.

Dan wordt een andere strategie toegepast als blijkt dat argumenten en overtuigen geen resultaat meer geven om de christelijke natie te handhaven. Die andere weg die wordt bewandeld is die van de manipulatie, het doel heiligt de middelen.

Sinds mensenheugenis hebben zij als regeringspartij gefunctioneerd en daar ligt hun 'kracht'. Hun coalitiegenoot, bij toerbeurt de PvdA of VVD, wordt bij een dergelijke beslissing onder druk gezet op straffe van een kabinetscrisis. We zagen dat indertijd met een voorstel tot de gelijkschakeling van begraven en cremeren, waarbij de PvdA door de bocht ging. Later kwam dat wel goed, maar de vertraging is als een door god ingegeven opdracht.
Daarna kwam de manipulatie uit de CDA-koker rondom de abortuswetgeving. Thans gaat de VVD door de knieën met een voorstel vanuit de kamer over de euthanasiewetgeving.
Alles heeft te maken met het feit hoe een christelijke minderheid zijn wil oplegt door middel van manipulatie. Niet anders is dat met de humanistisch geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht. Uiteraard is er een meerderheid in ons parlement voor de noodzaak tot uitbreiding van het aantal raadslieden. Geen sterveling kan daar tegenargumenten voor bedenken. Maar zo gaat het ook niet.
Het verhaal van Sinke geeft duidelijk weer welke blikken worden opengetrokken binnen de kerk en het CDA om deze zaak in ieder geval op de lange baan te schuiven. Ook hier worden de liberalen onder druk gezet, dat voor een komende regeringscoalitie na de verkiezingen van 21 mei de VVD niet de poot stijf moet houden om samen met de oppositie deze zaak langs de juiste democratische weg te regelen. Als een VVD-er zich liberaal noemt denk ik altijd aan dit soort zaken. Het is zich ondergeschikt maken aan het christelijke bastion om, zoals dat in kerkelijke kring wordt gezien, het oprukkend atheïsme te weren.
Want vergeet niet dat een verrechtsing in kerkelijke kring – de EO en de Staphorstvariant – steeds een belangrijker macht krijgt op alles wat een beetje progressief is binnen die gelederen. De uitstekende programma's van het IKON staan ter discussie, hou dat maar eens in de gaten, maar dit even ter zijde.

Daarbij komt uiteraard ook die andere rol die de humanistische g.v. speelt binnen de krijgsmacht. Alle lectuur en gesproken woord binnen dat bedrijf van kerkelijke zijde, is nog steeds één stuk conformisme. Voor velen in die krijgsmacht dient een geestelijk verzorger binnen dat 'bedrijf' nog steeds een moreelsofficier te zijn voor het veilig stellen van de gevechtskracht.

Voor al deze conservatieve opvattingen is een beschermende kracht die niet stoelt op een meerderheid in ons parlement. Het is een trieste balans van een lijdensweg die we bestuurlijk functioneren noemen. Het CDA kiest zijn coalitiepartner als lood om oud ijzer (uitspraak van Roolvink) om hun christelijke verworvenheden te beschermen. Er is één oplossing voor dit probleem en dat is het CDA in de oppositie, al was het maar voor één periode om deze zaken te regelen langs de juiste democratische weg. Die hoop zal m.i. ook na de verkiezingen van 21 mei ijdel blijken. Het CDA zal weer een keus maken met alle macht van het manipuleren, ook voor de komende vier jaar.

C. Out
aoo KLu

De hier – sterk verkleind – afgebeelde poster werd, in de traditionele CDA-kleuren groen en wit, speciaal voor dit verkiezingsjaar uitgegeven door de stichting De Wekker, Postbus 607, 3500 AP Utrecht.

vaste prik

een leger van baanlozen: die willen nog wel

officier tot soldaat: wat Jupiter past is de os niet veroorloofd

Papa Doc Baby Doc Uncle Sam

er zijn lezers die in hun slaapzak voor de deur van EGO liggend wachten op het nieuwe nummer

Jan van de Pet weet van de hoed en de rand

tweede kamer van koophandel en fabrieken

verruwtuofverruwik

talk show off

soldaten die EGO lezen kunnen zich niet meer verschansen

een soldaat behoort tot een kulturele minderheid

Amsterdam 1992: Human Capital

een beetje battle-dress is van stress-katoen

raketten: blikken die kunnen doden

EGO spreekt je aan

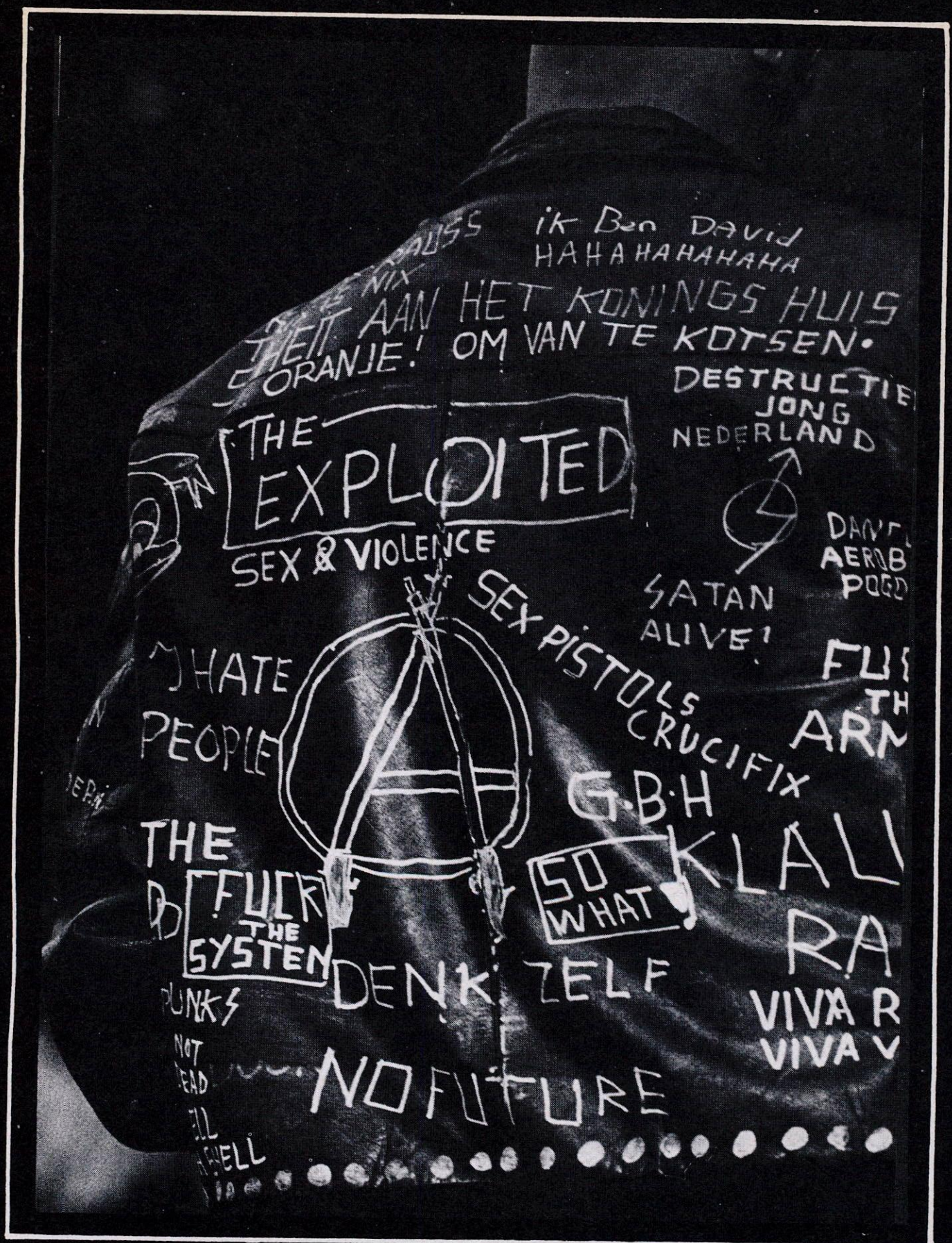
ik Ben DAVID
HAHAHAHAHAHA
HET AAN HET KONINGS HUIS
ORANJE! OM VAN TE KOTSEN.
DESTRUCTIE
JONG
NEDERLAND
THE
EXPLOITED
SEX & VIOLENCE
SATAN
ALIVE!
SEX PISTOLS
CRUCIFIX
HATE
PEOPLE
G·B·H
SO
WHAT
FUCK
THE
SYSTEM
DENK ZELF
PUNKS
NOT
NO FUTURE
VIVA R
VIVA V

Loesje

Plakaktiegroep met vindingrijke teksten

Zaterdag 15 maart jl. ging in Almelo de vijftigste plakaktiegroep van Loesje van start. Een opzienbarende gebeurtenis? Laten we niet overdrijven. Wel is het zo dat Loesje een begrip aan het worden is. Loesje verspreidt momenteel per maand, in vijftig plaatsen, twaalf verschillende affiches met een totale oplage van 16.000 exemplaren. Wie en wat gaat achter Loesje schuil?

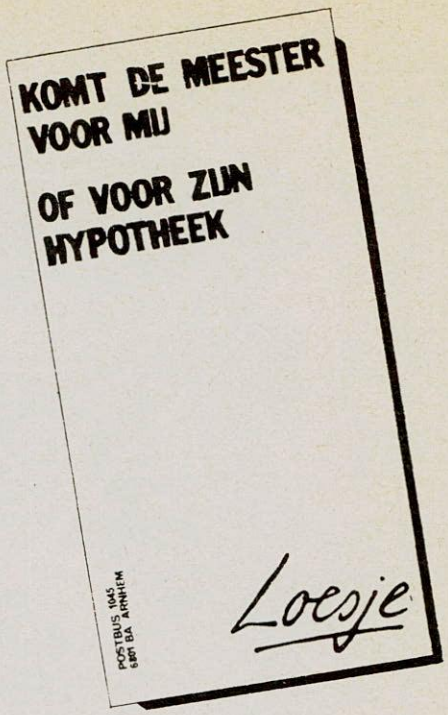

Loesje is een klub met enkele honderden, overwegend jonge, leden die zich tot doel stelt leuke ideeën op affiches te drukken en deze vervolgens te verspreiden.

Diskussie

'De teksten moeten aanzetten tot diskussie en uiteindelijk een verandering van denken bewerkstelligen', aldus formuleert een woordvoerder van Loesje de doelstelling van deze plakaktiegroep. 'We proberen de vastgeroeste hersenpannen van de mensen weer in beweging te zetten. Een tijdje terug hadden we een tekst: De natuurkundeleraar weet niet eens op welke frequentie God zit. We stonden met een standje met affiches ergens in Arnhem, komt er een oudere man naar ons toe die zei al twintig jaar natuurkundeles te geven, zeer gelovig was, maar de zaak nog niet eerder zo bekeken te hebben.' (NRC-Handelsblad, 21-2-1986).

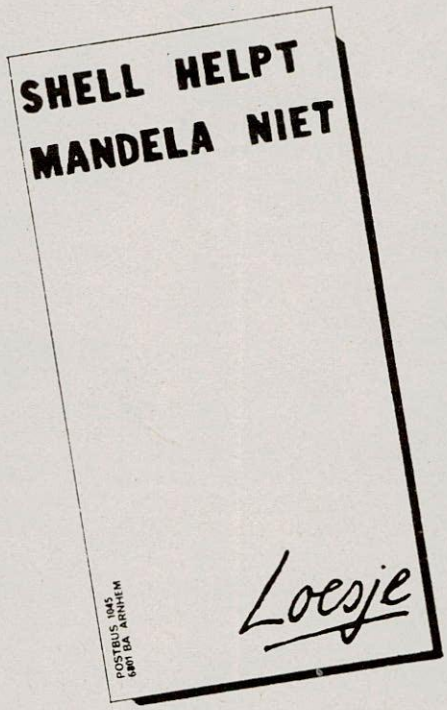

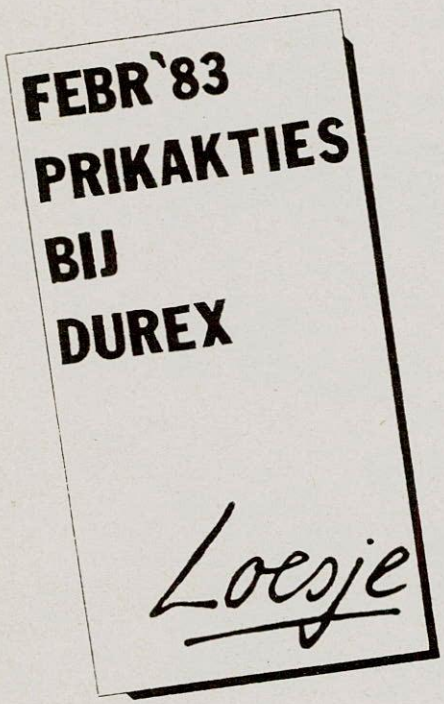

Ontstaan

Deze snel ons land veroverende plakaktiegroep ontstond in 1983. Toen werd de eerste affiche geplakt: 'Prikakties bij Durex' luidde de tekst, die ondertekend was met Loesje. De geboorte van Loesje was een direkt gevolg van door de vakbonden georganiseerde prikakties o.a. bij Durex.
Honderden affiches volgden. De ene tekst roept meer op dan de andere. Op het affiche 'Komt de meester voor mij of voor zijn hypotheek' kreeg Loesje heel veel reakties. Veel later wist menigeen zich deze tekst nog uitstekend te herinneren. Een teken dat hij is overgekomen.
De plakakties kosten Loesje ongeveer 2500 gulden per maand, een bedrag dat door de leden (maandelijkse bijdrage vijf gulden) wordt bijeengebacht.

Vervolging

Niet iedereen is even gecharmeerd van de aktiviteiten van Loesje. In verscheidene plaatsen hebben de plakakties reeds geleid tot arrestaties. Ondanks het feit dat de Algemene Politie Verordening (APV) van nagenoeg iedere gemeente het wild plakken verbiedt, leidt het oppakken van plakkers niet altijd tot strafvervolging. Een rechter in Arnhem bijvoorbeeld vernietigde in hoger beroep het vonnis van vijftig gulden boete tegen een Loesje-plakker. De bepaling in de APV achtte de rechter strijdig met artikel 7 van de grondwet, dat vrijheid van meningsuiting garandeert. Een gemeente mag geen maatregelen nemen die die vrijheid beperkt was de opvatting van deze magistraat. Mag men dan zomaar overal plakken? Nee. Wel dient een gemeente zorg te dragen dat er voldoende legale plakplaatsen zijn, zodat de burgers hun hart kunnen luchten. In het geval-Arnhem oordeelde de rechter dat twee legale plakplaatsen te weinig was voor een gemeente van die grootte. En ontsloeg dientengevolge de verdachte van verdere rechtsvervolging.

Nadenkertjes

Er zullen maar weinig gemeenten in Nederland zijn die hun inwoners voldoende legale plakplaatsen weten te bieden. Zolang daar nog geen verandering in is gekomen zal men de nadenkertjes van Loesje nog overal in de centra van vooral de grote plaatsen tegen blijven komen. Vanwege de vaak vindingrijke teksten is dat geen ramp. Integendeel!
Het adres van Loesje is Postbus 1045, 6801 BA Arnhem.

Wim Heij

Er is durf nodig om te geloven
in je eigen twijfels.

Fons Jansen

De bondscoach

In de taakomschrijving of profielschets van een bondscoach staan gemeenlijk twee dingen: hij (de zij's zijn in dit métier zeer zeldzaam) wordt geacht de sterkst mogelijke ploeg op te stellen en hij moet met alle betrokkenen een vruchtbare overlegsituatie creëren. Bondscoaches stellen kennelijk nóóit de sterkste ploeg op, want er is in de Nederlandse sport over zo weinig zo veel gedonder als over selecties. Een bondscoach, die een vruchtbare overlegsituatie heeft kunnen creëren, is de laatste 25 jaar evenmin in Nederland gesignaleerd. Bondscoaches kunnen dus niets en krijgen daarvoor 120.000 tot 200.000 gulden per jaar.

Misschien hapert er iets aan deze redenering, waar het gaat om teamsporten als voetbal. Daar geldt namelijk nog een derde eis: de bondscoach dient zo veel verstand van zaken te hebben, dat hij de juiste speelwijze (taktiek) dicteert. Hij moet een onttakeld uurwerk weer zo in elkaar kunnen zetten, dat het loopt. Aan deze eis is gezien de resultaten over het Nederlands voetbal-basketbal- of hockeyteam ook al jarenlang niet voldaan.

Leo Beenhakker

Nemen we als voorbeeld de grote succeswedstrijd van ex-bondscoach Leo Beenhakker: Hongarije-Nederland. Aan de vooravond van die wedstrijd, destijds bepalend voor een laatste WK-kwalificatiekans, legde Beenhakker in een vier uur durend gesprek aan verslaggevers de te volgen taktiek uit, tot in werkelijk de kleinste details. Prachtig, die op die, zus en zo, counter, breed houden, hoog voor, laag erin. De objectieve waarnemer kon zich tijdens het bewuste duel echter niet aan de indruk onttrekken, dat slechts één bevlieging van Ajacied De Wit de doorslag gaf. De Hongaren deden niets, de Nederlanders deden niets, alleen De Wit maakte een verlossend doelpunt.

Enige tijd later stond de bondscoach, die dit doelpunt van De Wit had mogelijk en zijn salaris dus geheel had waar gemaakt, in België voor een nieuwe krachtproef. In een van de eerste minuten van het bewuste duel vergaloppeerde Wim Kieft zich: hij werd uit het veld gestuurd. Nu was het echter niet de bondscoach, die deze meevaller aan de Belgen had aangeboden, nee, hij had Kieft en zijn manschappen nog zo aangeraden het 'hoofd erbij te houden'. Deze Kieft had echter een buitengewoon onprofessionele stommiteit begaan en het was uitsluitend aan de taktiek van de bondscoach te danken geweest, dat de nederlaag tot 0-1 beperkt bleef.

Een bondscoach schijnt nodig te zijn, Joost mag weten waarom. Ampele overweging leidt tot de conclusie, dat per traditie iemand verantwoordelijk gesteld moet kunnen worden voor slagen of falen. Hij moet 'materiaal' selecteren en op het werk van dat materiaal beoordeeld worden. Een norm dus, die rechtstreeks uit het bedrijfsleven is overgenomen. Maar het bedrijfsleven is in resultaat (althans zelden) en in oorsprong geen spelletje, waarbij de bal net naast of net in het doel kan belanden.

Huiscomputer

In sommige meetbare sporten is het selectieproces iets eenvoudiger dan in voetbal. De ene atleet loopt harder dan de ander, dus de ene wijs je aan. Zelfs dat blijkt in de praktijk overigens al een hele kunst. De elf beste voetballers aanwijzen schijnt met gebruikmaking van statistische gegevens onmogelijk, het wordt althans niet gedaan. Ik ben het daarmee oneens, zeker sinds de huiscomputer bestaat. Ik denk, dat die anderhalve ton voor een bondscoach snel verdiend kan zijn. Elke sport kent zijn cijfergekken, in het voetbal lopen er tientallen rond. Die zullen in onderlinge samenhang met alle plezier wekelijks een aantal gegevens van de betere spelers (of misschien wel alle) spelers turven: goede/slechte passes, doelpunten, bal wel/niet afnemen. Daarnaast kunnen ze rapportcijfers geven voor moeilijk definieerbare begrippen als technische vaardigheid, taktisch inzicht en wat dies meer zij. De optelsom van computergegevens wordt vergeleken en voilà, daar heb je de beste middenlinie, voorhoede, defensie.

Deze wijze van geld besparen ten koste van vrijwilligers vindt u toch wat gezocht? Welaan, dan is hier een nog betere en goedkopere oplossing. Interlands worden voortaan gespeeld door het beste clubteam van dat moment. Geen bondscoach meer, die een samenraapseltje in veel te weinig trainingen tot éénheid moet smeden, geen ruzie meer, en hooguit wat minder overwinningen. Maar zelfs dat is de vraag, omdat immers geen land het ooit heeft geprobeerd. Het is verre van uitgesloten, dat op elkaar ingespeelde voetballers (etc.) tot een beter resultaat komen dan onzekere vedetten, die elkaar niet willen of weten te vinden.

Misschien heeft de Koninklijke Nederlandse Atletiek Unie onlangs de enige goede oplossing gevonden: een technisch *coördinator*, de marine-sportleider Arie Kaufmann, die bij zijn introductie meldde 'geheel niets van topatletiek te weten'. De man gaat vooral proberen door overleg partijen op één lijn te brengen. En dat is inderdaad de enige functie, die een bondscoach in oorlogstijd overblijft: *apaiseren*. Alleen is het de vraag of dat zo veel moet kosten.

Hans van Wissen

EGO puzzle

De oplossing van de puzzle in het aprilnummer – 4 visitekaartjes, waaruit beroepen waren te lezen – luidt: poelier, tekenaar, zendeling en dompteur.
Hieronder weer een puzzle, waarin horizontaal en vertikaal drie dezelfde woorden dienen te worden ingevuld. De omschrijvingen luiden: 1. minste, 2. strompelend, 3. plantage-omheining.

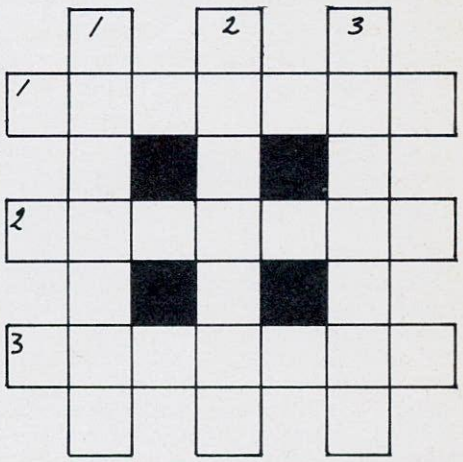

in tijden van nood mag een ieder lopen

Geslachtsziekten bij mannen

Seks heeft veel te maken met plezier, lust, tederheid en geil zijn. De een vindt het prettig seks te hebben met iemand van zijn/haar eigen geslacht, een ander liever met iemand van het andere geslacht. De een valt op blond, een ander op blauwe ogen en weer een ander bezwijkt voor een mollig type. Hoe het ook zij, velen houden meer dan alléén prettige herinneringen over aan sommige vrijpartijen. De sekspartner bleek bijvoorbeeld minder gezellig in bed te zijn dan je verwachtte. Ook konden de verwachtingen van de partner wel eens anders zijn dan je op het eerste gezicht verwacht had. En soms heeft een seksuele ontmoeting een onverwachte tastbare herinnering achtergelaten. Je hebt een geslachtsziekte opgelopen.

Geslachtsziekten zijn vervelende herinneringen aan vrijpartijen met een ander of anderen. Want laten we duidelijk zijn: een geslachtsziekte loop je niet op via een w.c.-bril of een koffiekopje. Alleen door seksueel kontakt kun je een geslachtsziekte oplopen. Deskundigen spreken daarom liever over 'Seksueel Overdraagbare Aandoeningen' (SOA's). En geslachtsziekten openbaren zich niet alleen aan je pik. Afhankelijk van de seksuele technieken kunnen ze zich ook op andere plekken openbaren. Bijvoorbeeld in je mond of bij je kont. Schaamluizen nestelen zich niet alleen in je schaamhaar maar kunnen ook een plekje zoeken in de oksels, het borsthaar en dergelijke.
De meeste geslachtsziekten zijn tegenwoordig redelijk gemakkelijk te genezen. Voorwaarde is wel dat je een bezoekje brengt aan een arts of een geslachtsziektebestrijdingsdienst van de GG & GD. Het is niet verstandig zo'n bezoekje uit te stellen of na te laten. Je kunt daardoor onnodige schade toebrengen aan je eigen lichaam en gezondheid. En: zolang je besmet bent kun je ook anderen besmetten!

De meest drastische manier om geslachtsziekte te voorkomen is het mijden van seks met anderen. Maar dat is een opgave die monnikken en nonnen amper konden volbrengen. Het gebruik van een condoom is evenmin een garantie voor het voorkomen van elke geslachtsziekte. Heb je veel wisselende sekskontakten, dan is het verstandig je regelmatig te laten kontroleren. Wat niet betekent dat je alleen geslachtsziekten kunt oplopen als je veel verschillende sekskontakten hebt. Eén keer 'vreemdgaan' kan al voldoende zijn.
Ik beperk mij in dit verband tot een drietal vormen van geslachtsziekten, schaamluis, gonorroe en syfilis. Deze komen het meeste voor bij mannen. Wil je meer weten over geslachtsziekten, dan kun je bij je onderdeelsarts, huisarts en de GG & GD terecht. Elke goede boekwinkel en bibliotheek heeft boeken en brochures over geslachtsziekten.

Schaamluis

Schaamluis kun je oplopen als je sekskontakt met iemand hebt gehad die deze beestjes al bij zich droeg. Schaamluizen zijn beestjes van ongeveer 1,5 mm doorsnee. Het zijn platte beestjes. Vandaar de naam: platjes. Ze leggen eitjes (neten) die zich stevig vastzetten in je haren. Schaamluis herken je aan resten van de bloedzuigerij, want die krengen leven daar van.
Je ziet dan blauwgroene stipjes tussen het haar. En ze jeuken als de neten. Ook zul je zwarte spikkels in je onderbroek aantreffen.
Platjes nestelen zich in haarrijke gebieden, meestal in het schaamhaar. Maar je kunt ook hele kolonies tegenkomen in je okselhaar, borsthaar (als je dat hebt), in je haar rond je anus(kont) en op je dijbenen.
Bij behandeling tegen platjes krijg je van een dokter een soort lotion (insecticide). Insmeren is hetgeen je dan moet doen. Het is wel belangrijk dat je seksuele partner(s) zich ook even laten behandelen. Die beestjes blijven anders van de een op de ander springen. Platjes zijn vervelend. De behandeling is eenvoudig, pijnloos én noodzakelijk.

Gonorroe

Gonorroe of druiper wordt veroorzaakt door een akelig kleine bacterie, de gonococcus. De druiper is de meest voorkomende vorm van geslachtsziekte. De bacterie nestelt zich in vochtige plekken van je lichaam, daarbuiten kan het niet leven. De bacterie zit dus niet op je te wachten op een w.c.-bril of in een handdoek. Ook bij de druiper geldt weer: alleen door seksueel kontakt kunnen de bacteriën worden overgedragen.
De meeste mannen lopen een druiper aan hun pik op. De pusafscheiding druipt als het ware de pisbuis uit. Een druiper openbaart zich meestal tussen 24 uur en 5 dagen nadat je de besmetting hebt opgelopen. Kenmerken zijn pusafscheiding en een branderig gevoel bij het pissen. Door je pik te kneden kun je vrij snel het eerste spoortje pus ontdekken. Een inspectie van je onderbroek kan ook nu geen kwaad. De pus droogt op en maakt harde gekleurde plekken in je onderbroek.

Mannen die zich laten neuken kunnen ook een druiper aan hun achterwerk oplopen. De symptomen zullen hier wat langer uitblijven (als ze zich al ontwikkelen). De verschijnselen die zouden kunnen wijzen op een besmetting van je anus zijn: sterke aandrang tot stoelgang, brandend gevoel, vochtigheid, diarree of verstopping, bloed en pus bij je ontlasting. Soms treden er ook problemen op bij het pissen.
Aangezien de gonococcus zich nestelt in vochtige ruimtes, kunnen ze zich ook in de keel nestelen. Ze komen daar pas als je een besmet persoon hebt gepijpt. De symptomen zijn: keelpijn, hoesten, krampen in het bovenste gedeelte van de luchtpijp en andere verschijnselen zoals bij verkoudheid. Soms zijn ook je klieren onder de kaak opgezwollen.

Een druiper kan alleen met zekerheid worden vastgesteld door het maken van een uitstrijkje en een bacteriologische kweek van de pus. Dit kun je dus niet zelf doen. De arts of verpleegster strijkt in dat geval met een staafje langs de verdachte plek (pik, kont of keel). Daarna wordt de pus uitgestreken op een glazen plaatje. Onder een microscoop kan dan worden bekeken of je besmet bent, of je echt een druiper hebt.
Als je denkt een druiper te hebben, ga dan als de wiedeweerga naar een dokter. Je niet laten behandelen voor een druiper kàn leiden tot gewrichtsontsteking en andere vervelende kwalen. Treuzelen heeft geen nut. Na ongeveer zes maanden verdwijnen de verschijnselen uit zichzelf. Maar dat betekent dus niet, dat je niet meer besmet bent. En zolang jij besmet bent, kun je de ziekte aan een ander overbrengen als je met haar/hem sekst.

Is eenmaal vastgesteld dat je besmet bent, dan word je meestal behandeld met penicilline. Dat middel blijkt vrij goed te werken. Meestal zal men je adviseren de eerste twee weken na de in-

jectie af te zien van alcohol en seks. Na twee weken moet je nog een keer komen om te zien of je werkelijk genezen bent. Sla dit tweede bezoekje nooit over!
Soms word je geadviseerd je goed te wassen na een vrijpartij, je zou dan een druiper kunnen voorkomen. Dit is een fabeltje! Maar dat hoeft je natuurlijk niet te weerhouden om je (pik) goed te wassen of met je partner na te genieten onder de douche of in het bad. Het gebruik van een condoom kan een druiper wél voorkomen. Een condoom is echter niet een afdoende beveiliging tegen syfilis.
Het is niet onverstandig, zelfs raadzaam de mensen waarmee je hebt gesekst na je eventuele besmetting op de hoogte te brengen. Ook zij kunnen een druiper hebben opgelopen (ook vrouwen kunnen een druiper krijgen!). De mensen van de GG & GD, maar ook andere dokters, willen je daar meestal wel een handje bij helpen.

Syfilis

Deze vorm van geslachtsziekte komt minder vaak voor dan de druiper. Syfilis wordt veroorzaakt door de spirocheet. Deze bacterie graaft zich in in de slijmweefsels van lippen, mond, tong, amandelen, keel, pisbuis, rectum en vagina. Laat je je niet behandelen tegen syfilis, dan kan dat heel vervelende gevolgen hebben. Uiteindelijk kan je zenuwstelsel worden aangetast. Je nooit laten behandelen tegen syfilis kan betekenen, dat je na jaren verlamd of krankzinnig wordt. Een weinig prettig vooruitzicht. Dus ook nu geldt weer: laat je zo snel mogelijk controleren als je vermoedt besmet te zijn. Heb je regelmatig seks met wisselende partners, dan is het niet onverstandig eens in de zes maanden een bloedproef te laten afnemen. Syfilis kan namelijk alleen na een bloedproef worden vastgesteld.
Gelukkig zijn de meeste mensen zo verstandig om zich vroegtijdig te laten behandelen. Ik geef daarom alleen een beschrijving van de eerste twee stadia van syfilis. Het derde, fatale, stadium van syfilis komt haast niet meer voor in de westerse wereld.
Twee tot vier weken na de besmetting ontstaat op de besmette plaats een zweer met harde omgeving. Zo'n zweer wordt ook wel 'harde sjanker' genoemd. De sjanker is ongeveer zo groot als een erwt. Na een tijdje breekt de huid open en komt een rode zweer te voorschijn. Deze zweer krijgt vrij snel een gelig of bruin korstje. Pijn doet zo'n zweer meestal niet. De zweer gaat meestal ook niet bloeden. Als je niets doet, dan verdwijnt de zweer weer vanzelf. Je bent echter nog wèl besmet!
In dit eerste stadium van syfilis kunnen ook de lymfklieren in lies of keel gaan opzwellen. Soms worden deze knobbels zo groot als druiven.
Een harde sjanker nestelt zich meestal op de eikel of in de schacht achter je eikel. (Als je je pik regelmatig en goed wast, dan kun je de sjanker niet over het hoofd zien.) Maar een harde sjanker kan zich ook in de mond nestelen. Doe je aan kontneuken dan kan de sjanker zich ook nestelen in je anus. Jammergenoeg merk je daar weinig van (vandaar: regelmatige controle kan geen kwaad als je veel wisselende sekskontakten hebt).
De zweer en opgezette klieren verdwijnen weer vanzelf binnen 4 à 6 weken. Je bent nog wel besmet!

Het tweede stadium van syfilis treedt zo'n 4 tot 6 weken na de besmetting in. De smetstof is dan in je hele lichaam doorgedrongen. Je krijgt dan een roodbruine uitslag over je hele lichaam. Deze uitslag kan bestaan uit knobbeltjes, rode vlekken of grotere schilferende plekken. Je voelt je ook niet lekker, je hebt regematig last van hoofdpijn en duizelingen. Het eten smaakt nergens naar en je hebt weinig eetlust. Soms krijg je koortsaanvallen en keelpijn. Laat je je ook nu nog niet behandelen, dan verdwijnen deze verschijnselen na twee jaar vanzelf. De ziekte gaat echter verder. Bij syfilis zijn alleen de afwijkingen uit het eerste en tweede stadium besmettelijk.
Het advies wordt eentonig: ga bij het vermoeden van besmetting naar een dokter! In het eerste en tweede stadium is syfilis namelijk nog gemakkelijk te behandelen. Syfilis kan worden verholpen met penicilline en andere antibiotica. Ook nu zal men vragen nog een tweede keer te komen. Door middel van een test kan worden nagegaan of je vrij bent van de besmetting. En ook bij syfilis geldt de stelregel: informeer de mensen waarmee je seks hebt gehad na je besmetting.

Er zijn mensen die zich schamen als zij een geslachtsziekte hebben opgelopen. Eigenlijk is dat nergens voor nodig, in principe kan iedereen een geslachtsziekte oplopen. Het hebben (gehad) van een geslachtsziekte is evenmin een bewijs voor het hebben van veel sekspartners. Het is geen bewijs van seksuele populariteit. Het hébben van een geslachtsziekte maakt je misschien eerder impopulair. Je laten behandelen is eigenlijk het enige verstandige dat je kunt doen. Je bent namelijk niet alleen verantwoordelijk voor je eigen lichaam, je kunt ook anderen onnodig leed toebrengen. Maar: laat dit alles je niet weerhouden te genieten van elkaar.

Klaas Soesbeek

'Ik zou een slecht Minister van Defensie zijn als ik er niet voor zou zorgen dat de U.S.A. een militair overwicht over de Sowjet-Unie heeft.'

(de Amerikaanse Minister van Defensie Weinberger)

'De Sowjet-Unie zal nooit toestaan dat de Verenigde Staten een militair overwicht veroveren.'

(Brezjnew)

'Indien er geen internationaal akkoord komt om de nucleaire bewapeningswedloop af te remmen, dan is de oorlog onvermijdelijk.'

(François Mitterrand; vóór zijn presidentschap)

'Verbazingwekkend aan het schouwspel dat wij opvoeren, is dat wij er zo weinig verbaasd over zijn.'

(Jouvenel; Zwitsers jurist)

'Het noodlottig bondgenootschap van macht en wetenschap leidt langzaam maar zeker tot een totalitaire maatschappij. Alle verworvenheden van technologie en wetenschap worden in dienst gesteld van de oorlogsvoorbereiding, en dat in een mate dat het politieke en economische leven er meer en meer door wordt geconditioneerd.' (...)
'Tot de oorlogsvoorbereidingen behoren ook de holle frases over vrede, de uitzichtloze conferenties over wapenbeheersing, ontwapening, vrede en veiligheid enzovoort.'

(Arthur Lehning, NRC-Handelsblad 8-6-'85)

'Het vredespaleis is geopend, de oorlog kan beginnen.'

(Domela Nieuwenhuis, 1913)

'Degeen die als eerste op de knop drukt, is het tweede doelwit. Dat is de essentie van nucleaire afschrikking.'

(Brigade-generaal G. Berkhof)

Als ik de aanspraak heb om tot nadenken te prikkelen, zijn dan bovenstaande citaten voor het eerstvolgende kwartier voldoende?

Errobé

Hete zomer voor Navajo-Indianen

„Ik zal zelfs weigeren mijn schoenen aan te trekken"

Als het aan de Amerikaanse regering ligt, worden deze zomer 14.000 Navajo-Indianen met militair geweld van hun woongebied verwijderd. Ondersteuningsgroepen bereiden zich voor om Big Mountain, het centrum van het Navajo-verzet, te verdedigen. Voor president Reagan liggen de zaken duidelijk. Dit wordt geen tweede Wounded Knee. De hele operatie zal in dertig minuten achter de rug zijn. De man die ooit als acteur de rol van Indianenhater generaal Custer vervulde, heeft de Nationale Garde al richting Noordoost-Arizona gestuurd. Militair materieel is per trein onderweg.

Een deel van de betrokken Navajo heeft aangekondigd zich liever dood te vechten dan zich te laten afvoeren. Militanten van de Amerikaanse Indiaanse Beweging (AIM) zullen hen vanuit een in 1981 op Big Mountain opgericht 'spiritueel verzetskamp' steunen. 'Van deze stelling zullen we niet meer wijken', zo verklaarde AIM-leider Willie Scott.

Tragedie

Met de inschakeling van het leger begint het slotbedrijf van een tragedie, die in 1974 een aanvang nam. In dat jaar nam het Amerikaanse Congres de Openbare Wet Nr. 93-531 aan, waarin werd bepaald dat een woestijnachtig gebied van 7500 vierkante kilometer in twee gelijke helften zou worden verdeeld: een deel voor de Hopi, en een deel voor de Navajo. Voorheen gebruikten beide stammen de steppegrond gemeenschappelijk. Maar als gevolg van de nieuwe wet zouden ze definitief door een lijn van elkaar worden gescheiden. Langs deze lijn is inmiddels een afrastering aangebracht met een totale lengte gelijk aan de afstand tussen Amsterdam en Parijs. Van de ene op de andere dag woonden 14.000 Navajo en 100 Hopi aan de verkeerde kant van het prikkeldraad. De formele reden voor deze kunstmatige scheiding was de angst voor een oorlog over de eigendomsrechten op de gemeenschappelijke grond.
De traditionele Indianen van beide volken hebben echter helemaal geen ruzie. Het zijn de uit zucht naar een aanspreekbaar 'legitiem' gezag door de regering in het leven geroepen stamraden, die over hun hoofden heen met elkaar een strijd uitvechten. Inzet is het exclusieve recht op het sluiten van pachtovereenkomsten met mijnbouwcorporaties. Die laatsten staan te trappelen van ongeduld om de rijke kolenlagen in het gemeenschappelijk gebruikte gebied te ontginnen. In het noorden van het gebied bevindt zich reeds een gigantische 'stripmine' van de Peabody Coal Company, een mijn die niet zozeer in de diepte alswel in de breedte is gegraven: zij beslaat een gebied van een paar honderd vierkante kilometer. De mijn ligt op de voor Indianen heilige Black Mesa tafelberg. Nog maar een fractie van de kolenlagen is aangeboord, maar nu al is het een van de produktiefste mijnen in de VS. Geologisch onderzoek heeft uitgewezen dat er meer naar het zuiden en met name onder Big Mountain, nog veel meer te halen valt.

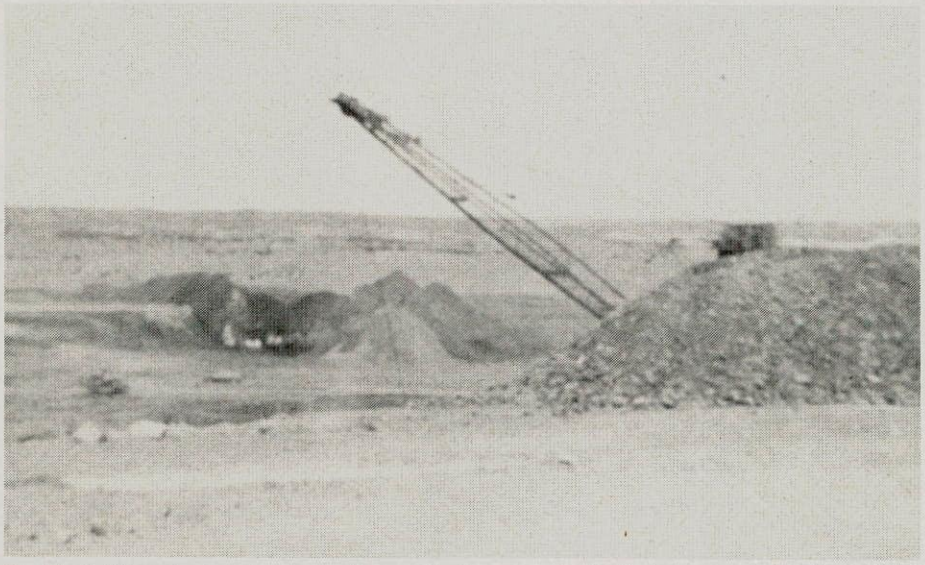

De Black Mesa herbergt enorme hoeveelheden steenkool. Reden voor de Peabody Coal Company om dit gebied vrijwel geheel af te graven, ondanks wanhopige protesten van de Hopi- en Navajo-Indianen.

Spirituele continuïteit

Volgens de Navajo-overleveringen werd het Navajo-volk door de god Be'gochidi ('Hij Die De Mens Schiep') op Big Mountain geschapen. Op de berg zijn tal van medicinale kruiden te vinden. Big Mountain is ook de plaats waar veel ceremonies worden gehouden. De berg is het symbool van de spirituele continuïteit tussen Navajo-heden en -verleden. De mensen die op en rond de berg wonen, behoren tot de meest traditionele leden van de Navajo-stam.
De mijnbouwcorporaties en de verwesterde Indianen in de twee stamraden zien die spirituele betekenis niet of niet meer. Dankzij de activiteiten van deze wegbereiders van de vooruitgang is het gebied al op veel plaatsen onherstelbaar overhoop gehaald. Het milieu in de Indiaanse reservaten in Noord-Arizona is ernstig vervuild door de her en der verspreide afvalhopen van uraniumerts die indertijd achteloos door mijnbouwbedrijven zijn achtergelaten. In vijftien jaar tijd is de vervuiling van de lucht met de helft toegenomen als gevolg van zwavel- en stikstofuitstoot van vijf enorme kolenkrachtcentrales. Het waterpeil in de schaarse bronnen is aanzienlijk gedaald doordat de energiebedrijven meer dan 11 miljoen liter grondwater per dag wegpompen om daarmee het kolengruis door honderden kilometers lange pijpleidingen naar de centrales te stuwen.
Via lange kabels wordt de elektriciteit uiterst schoon aan de zuidelijke Amerikaanse metropolen geleverd. Daar wekken de ecologische verwoesting van het kwetsbare woestijnlandschap en de harde consequenties voor de laatste vertegenwoordigers van de oorspronkelijke bevolking nauwelijks nog enige beroering.

Verhuizingsoperatie

Alleen in het omstreden gemeenschappelijk gebruikte gebied, dat nu door de scheidingslijn wordt verdeeld, konden de energiemaatschappijen nog niet

echt hun gang gaan. En dat wilden ze wel omdat de behoefte aan elektriciteit in het zuidwesten van de VS almaar toenam. Geen van de twee stamraden was echter op zichzelf gerechtigd om pachtovereenkomsten aan te bieden. De Openbare Wet 93-531 werd gemaakt om in deze situatie verandering te brengen door een fifty-fifty verdeling van het gebied. Na een zorgvuldig geplande lobby kreeg de Hopi-stamraad voor elkaar dat juist haar het gedeelte met de kolenrijke Big Mountain werd toegewezen. Daarom moesten de 14.000 Navajo weg. Om een en ander te bespoedigen, werd hen meteen al het mes op de keel gezet: nieuwe onderkomens mochten ze niet meer bouwen en bestaande niet meer repareren. De betrokken Navajo moesten verder 90 procent van hun vee verkopen of afslachten, met als argument dat daardoor overbeweiding kon worden tegengegaan. In de praktijk komt het echter neer op een regelrechte uithongeringspolitiek. De traditionele Navajo zijn erg afhankelijk van hun schapen; die schapen zijn hun voedsel, hun levende geld om kleren voor de kinderen mee te kopen, zij leveren wol voor de produktie van kleden etc.
Ondanks de krachtige inzet en de grote financiële ondersteuning loopt de verhuizingsoperatie minder geölied dan men had voorzien. Op 1 januari 1982 treedt Leon Berger af als hoofd van de door de regering ingestelde Relocatie Commissie. Deze commissie is de feitelijke uitvoerder van wet 93-531. Bij zijn ontslag noemt Berger de relocatie 'een tot mislukken gedoemde tragedie'. Op dit moment sympathiseert hij met de te verhuizen Navajo. Vijf maanden later stapt er nog een lid uit de commissie. Hij geeft als commentaar dat de commissie 'net zo slecht is als mensen die in de Tweede Wereldoorlog aan het hoofd stonden van de concentratiekampen'.

Auschwitz

De journalist Jerry Mander had al eerder een dergelijke conclusie getrokken. In een artikel in 'The Co-Evolution Quarterly' ('Kit Carson in a three-piece suit', winter 1981) schrijft hij dat hij zou willen dat elk van zijn lezers een exemplaar had van het in 1981 door de commissie uitgebrachte Report and Plan, waarin de stand van zaken rond de deportatie wordt weergegeven. 'Het rapport begint', aldus Mander, 'met een 34 pagina's lange lijst waarin – kolom na kolom – wordt aangegeven welke mensen in aanmerking komen voor verhuispremies, het eufemisme dat ze gebruiken voor gedwongen verwijdering. Achter de naam staat de familieband: Hoofd (van het gezin), Dochter, Echtgenote etc. Ik voelde me alsof ik bezig was de transportlijsten naar Auschwitz door te nemen.'
Ook uit de wetenschappelijke hoek komt kritiek. 'Op het feitelijk doden van mensen na is er', aldus de antropoloog Thayer Scudder, 'moeilijk iets ergers voor te stellen dan een gedwongen verhuizing als deze'. Volgens hem zien de meeste Congresleden niet wat de verplaatsing betekent voor met name de oudere Navajo-vrouwen, die nooit ergens anders hebben geleefd dan in het bewuste gebied. 'De vrouwen voelen aan dat als de banden met het land worden verbroken, ook de uitgebreide familieverbintenissen uit elkaar zullen vallen en de kinderen hun identiteit als Navajo zullen verliezen... De blanke Amerikanen begrijpen niet dat voor iemand die zulk een binding heeft met de familie en het land, verplaatsing ziekte en sterven tot gevolg heeft.' Pauline Whitesinger is een van die vrouwen. Haar woorden illustreren wat Scudder bedoelt: 'In onze traditionele manier van spreken is er geen woord voor zoiets als relocatie. Wie wegtrekt, verdwijnt – om nooit meer gezien te worden. Voor onze manier van leven zijn de schapen en de berg onmisbaar.'

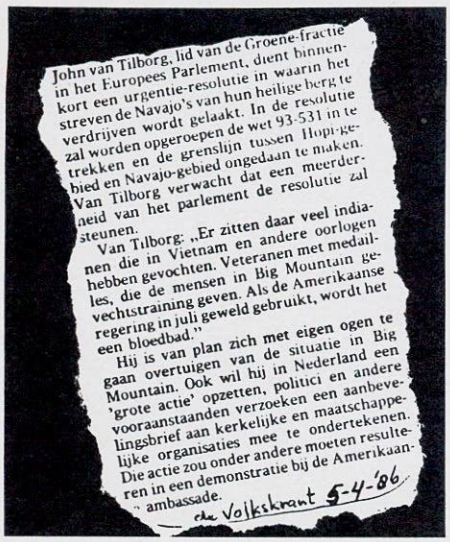
John van Tilborg, lid van de Groene-fractie in het Europees Parlement, dient binnenkort een urgentie-resolutie in waarin het streven de Navajo's van hun heilige berg te verdrijven wordt gelaakt. In de resolutie zal worden opgeroepen de wet 93-531 in te trekken en de grenslijn tussen Hopi-gebied en Navajo-gebied ongedaan te maken. Van Tilborg verwacht dat een meerderheid van het parlement de resolutie zal steunen.
Van Tilborg: „Er zitten daar veel indianen die in Vietnam en andere oorlogen hebben gevochten. Veteranen met medailles, die de mensen in Big Mountain gevechtstraining geven. Als de Amerikaanse regering in juli geweld gebruikt, wordt het een bloedbad."
Hij is van plan zich met eigen ogen te gaan overtuigen van de situatie in Big Mountain. Ook wil hij in Nederland een 'grote actie' opzetten, politici en andere vooraanstaanden verzoeken een aanbevelingsbrief aan kerkelijke en maatschappelijke organisaties mee te ondertekenen. Die actie zou onder andere moeten resulteren in een demonstratie bij de Amerikaanse ambassade.
de Volkskrant 5-4-'86

Speculanten

Hoe is de situatie op dit moment? Terwijl men het budget voor de hele operatie al heeft verdubbeld tot 64 miljoen dollar zijn er, behalve alle honderd betrokken Hopi, pas een paar duizend Navajo feitelijk verhuisd. Volgens een onderzoekscomité van het Huis van Afgevaardigden is het relocatieproces volledig mislukt. Bijna de helft van de reeds verhuisden blijkt, na een tijd in de stad te hebben gewoond, door financiële problemen zijn huis te zijn kwijtgeraakt. Frauduleuze onroerendgoedspeculanten zijn als aasgieren op de ontheemden afgegaan. Velen van hen zijn aan alcohol verslaafd geraakt. De psychische nood is groot. William Clark, de speciale gezant van Reagan die de twee stamraden alsnog moest zien te bewegen tot een werkzaam vergelijk, heeft bakzeil gehaald. De Navajo-stam heeft nog voorgesteld om de bewoners van Big Mountain met rust te laten en de Hopi als compensatie een ander deel van het Navajo-reservaat aan te bieden. Maar volgens de Hopi-stamraad valt er niet meer te tornen aan de deportatie.

Reagan kan zich wel eens vergissen in het gemak waarmee hij nu dit hoofstuk Amerikaanse geschiedenis denkt te kunnen afsluiten. De traditionele Navajo en solidaire Hopi roepen iedereen op om Big Mountain te verdedigen. De Navajo-vrouw Pauline Whitesinger is, net als haar verwanten, vastberaden: 'Ik zal dit land nooit verlaten. Als ze me komen ophalen, kunnen ze me hier neerschieten. Ik zal zelfs weigeren om mijn schoenen aan te trekken.'

Jan van Boeckel

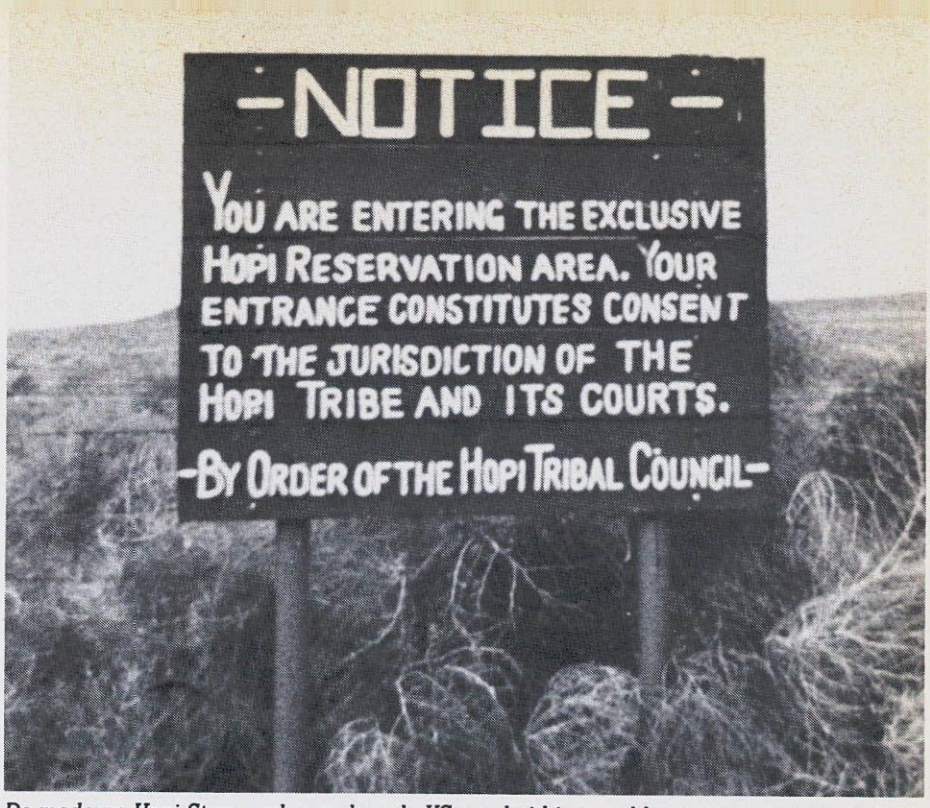

De moderne Hopi Stamraad, een door de VS-overheid ingesteld gezagsorgaan, meende de 'grenzen' van het Hopi Reservaat zó aan te moeten geven. De traditionele Hopi, die een meerderheid vormen, erkennen die stamraad echter niet.

Tekst overgenomen uit: Tribaal, nr. 25, maart 1986. Foto's uit: Dick de Soeten, Hopi. Uitg. Ankh-Hermes Deventer 1984 (zie ook EGO van juli/aug. '85).

De Spaanse burgeroorlog

Zij zijn gekomen zonder jacht naar roem
en zelfs hun namen hielden zij verborgen;
wanneer ik aarz'lend hun gedacht'nis noem
is hun gelaat een nevel in de morgen.

Jef Last

De Spaanse socialisten en hun vakbeweging, de UGT, waren tot 1934 zeer reformistisch, parlementair en voorzichtig. Tegenover hen stonden de anarchisten, georganiseerd in de OGT. Vóór alles waren dat arbeiders met een buitengewoon vermogen tot zelfopoffering en een sterk gevoel voor organisatie. Niet het gezag – zo vonden zij – moet de bindende kracht zijn in de maatschappij, maar de solidariteit. De opvattingen van Bakoenin (1814-1876) sloten aan bij het Spaanse volkskarakter. Na een aantal regeringen, o.a. met een militaire dictatuur onder leiding van Primo de Rivera, die echter in 1930 ten val kwam, kon ook koning Alfons XIII zich niet meer handhaven en hij verliet op nogal haastige wijze het land. 10 februari 1936 bracht een formidabele overwinning van het zogeheten Volksfront.

Het Volksfront bezette 262 van de 474 zetels in de Cortes, de volksvertegenwoordiging. Er wordt een burgerlijke herstelregering gevormd, die kon rekenen op steun van de arbeiderspartijen. Nog vóór het parlement bijeenkomt worden 30.000 politieke gevangenen vrijgelaten. De sociale en arbeiderswetten worden weer van kracht. De president Azaña wilde belangrijke agrarische hervormingen en gaf Catalonië en Baskenland de door hen zo begeerde autonomie. In zijn regering zaten geen socialisten en communisten.
Zekere persorganen in Nederland schreven de grootste leugens over het nieuwe bewind: afgezanten van Moskou, nietswaardige Marxisten enz. De werkelijkheid was geheel anders. De regerende coalitie was ontworpen en verwezenlijkt door de burgerlijke democraat Azaña. Deze staatsman-letterkundige was doortrokken van idealistische ideeën van gelijke ontwikkeling langs door de rede aangegeven banen en dat gaf aan zijn optreden een sterke stootkracht.

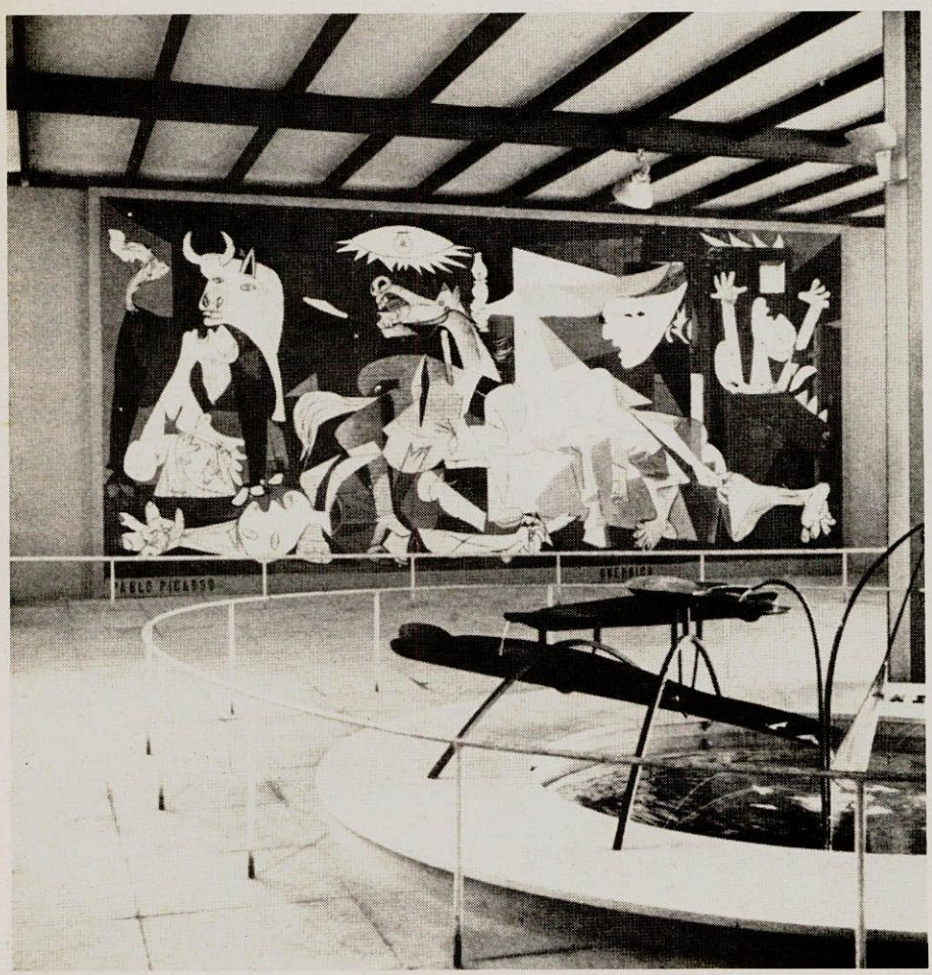

Guernica in het Spaanse paviljoen Expo-Parijs 1937

Het fascisme aktief

De Spaanse conservatieven waren zeer verrast door de verkiezingsoverwinning van het Volksfront en in de reactionaire centra van het land zochten grondeigenaren, groot-kapitalisten, conservatieven, fascisten, hogere geestelijkheid, monarchisten en vele vloot- en legerofficieren met elkaar contact, met het doel de regering omver te werpen.
Spanje was verre van rustig. Hier en daar waren door fascisten geleide opstanden. Geruchten en nieuws, onontwarbaar vervlochten, bleken toch een kern van waarheid te bevatten.
Ook de berichten uit het buitenland waren verontrustend. Duitsland viel in 1936 het Rijnland binnen, Italië bezette Abessinië. Hitler en Mussolini proclameerden de as Berlijn-Rome. Het fascisme bereidde zijn grote aanval voor.
Marokko was in handen van Franco. Er vonden in verschillende garnizoenssteden militaire opstanden plaats. Deze steunden uiteraard de rebellen, toen generaal Franco met het Spaanse vreemdelingenlegioen en de Moorse troepen op 18 juli 1936 op Spaanse bodem landden.
Het was het begin van een strijd, die bijna 33 maanden de wereld in spanning hield. De Spaanse burgeroorlog was een duidelijk voorbeeld van agressie door fascistische staten bedreven. Het was een falen en verraad van de democratische staten en de Volkenbond.

Franco

Franco en consorten waren rebellen, die een wettige regering op misdadige wijze aanvielen. Zij zijn zonder meer verantwoordelijk voor de bloedige strijd en het verwoestend karakter, dat de burgeroorlog heeft gekregen. Met meer dan een miljoen doden en een verwoest land eindigde deze broedermoord. De arbeiders, die de fascistische staatsgreep zagen aankomen, begonnen vóór Franco binnenviel, zich militair te organiseren. Ze wilden, als het zover zou komen, de republiek verdedigen.
Aan republikeinse zijde stonden uiteraard de Volksfrontpartijen: linkse libe-

President Azaña

ralen, socialisten en communisten, de UGT, Basken en Catalanen en het vakverbond GGT. Dat GGT had vooral een groot aandeel in het opvangen van de eerste fascistische aanvallen, waardoor de republikeinen erin slaagden, zich in het centrum, het noordwesten en het noorden van Spanje te handhaven.
Hoewel de grote mogendheden tot een non-interventie-politiek hadden besloten, lapten Duitsland en Italië deze besluiten aan hun soldatenlaarzen. Aan de zijde van Franco vochten Italiaanse zwarthemdendivisies en vooral Duitse luchtstrijdkrachten in de fascistische legers mee. Ook het buurland Portugal, onder leiding van de dictator Salazar, hielp de katholieke Franco.

Guernica

Berucht is het vernietigende bombardement op het Baskische, volkomen onverdedigde stadje Guernica, dat door het Duitse Condorlegioen op 28 april 1937 werd uitgevoerd.
Op een marktdag, toen veel mensen zich op straat bevonden, werd het gebombardeerd en geheel verwoest. Honderden burgers vonden de dood. Het was het eerste geval van vernietiging uit de lucht van een open stad, proefterrein voor toekomstige tegenstanders in de tweede wereldoorlog, zoals op Rotterdam, Warschau, Lidice, Oradour...
De schilder Picasso, Spanjaard van geboorte maar wonende in Frankrijk, wordt door de vernietiging van de heilige stad der Basken, sterk aangegrepen. Hij begint aan het grote doek van 8 bij 4 meter, waarin een wereld van verschrikking wordt uitgebeeld.
Die verschrikking heeft zich na Guernica voortgezet en hangt nog altijd boven ons hoofd. Het doek werd geplaatst in het paviljoen van het republikeinse Spanje op de wereldtentoonstelling van 1937 in Parijs: niet meer dan een schamele naakte constructie. Guernica liet daar, wanhopig, dag aan dag, zijn hartverscheurend protest horen. Een kreet van afgrijzen. Het beschavende werk van de wettige regering, dat tot in de loopgraven doordrong, waar miliciano's voor het eerst les kregen in lezen en schrijven (en hoevelen voor het laatst?), is wel in scherpe tegenstelling met het schrikbewind onder Franco.

Internationale brigade

Een internationale brigade, gevormd uit vrijwilligers van wel 17 nationaliteiten (natuurlijk ook uit Nederland), had tot taak de uiterst belangrijke verdediging van Madrid. De bekende schrijver Jef Last, kapitein van het 5de regiment Volksmilitie, vertelt in een drietal boekjes met brieven over het leven in Madrid.
Ondanks een gedeeltelijke omsingeling waren burgers en soldaten enthousiast en zij geloofden in een overwinning... Dat zat er helaas niet in... In januari 1939 viel Barcelona en in april van datzelfde jaar het laatste bolwerk Madrid. Slechts door telkens uitgebreide hulp uit Hitler-Duitsland en het fascistisch Italië, was het Francisco Franco gelukt, Spanje in handen te krijgen. De druk van het steeds groeiend fascisme in Europa, dat op het punt stond in diverse landen naar de macht te grijpen en dat ons werelddeel in vuur en vlam zette, was te groot en had in Spanje een voortreffelijk oefenterrein gevonden. Duidelijk is, dat allen die in Spanje met

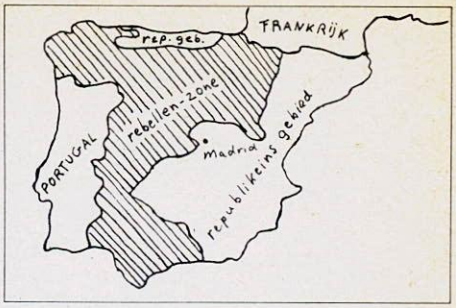

Verdeling van Spanje in maart 1937, acht maanden na het begin van de oorlog. Gearceerd: het door Franco's troepen bezette gebied.

het geweer in de hand de rebellen van Franco bestreden, in het eerste gelid stonden van de strijd tegen het fascisme. De achtereenvolgende regeringen hebben hen vele jaren als 'statenloos' beschouwd, omdat zij in vreemde krijgsdienst waren getreden. Dat was een achterlijke zaak, want onze Spanjestrijders vochten, evenals die vele anderen, voor een vrije wereld.

Gedenken

Het is daarom goed, dat er binnenkort in Amsterdam-Noord, al is het wat laat, nu het een halve eeuw geleden is, dat Franco het democratische Spanje binnenviel, een gedenkteken komt voor de honderden Spanjestrijders, die sneuvelden voor een democratisch en vooruitstrevend Spanje. Er zijn in de loop der jaren veel boeken verschenen over de Spaanse burgeroorlog. Uit één van deze boeken met zeer veel affiches, plaatsen we bij dit artikel enkele afbeeldingen.
In 1975 stierf Franco, na 36 jaar aan de macht te zijn geweest. In zijn plaats kwam Juan Carlos als koning, die Spanje een democratische grondslag gaf. De socialistische partij kreeg grote aanhang onder het volk en zoekt voorzichtig haar weg tussen de vele obstakels uit het verleden.
Moge Spanje in vrede bouwen aan zijn toekomst.

Jan Kooijman

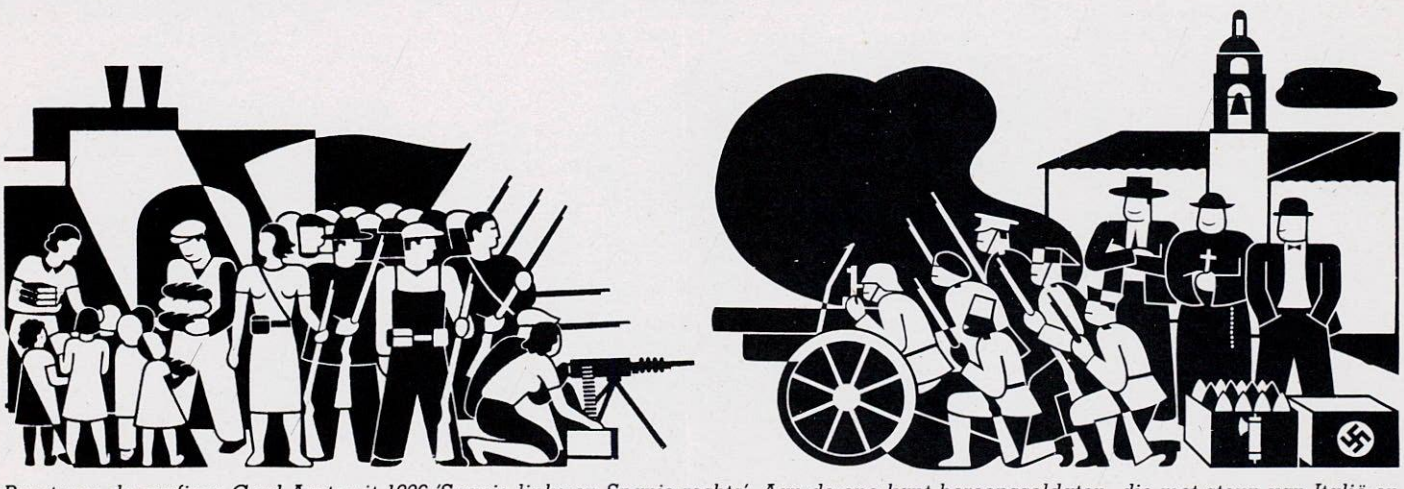

Prent van de graficus Gerd Arntz uit 1936 'Spanje links en Spanje rechts'. Aan de ene kant beroepssoldaten, die met steun van Italië en Duitsland (zie de symbolen op de munitiekisten) de belangen van grootgrondbezit, kerk en kapitaal verdedigen. Aan de andere kant gewapende arbeiders en een enkele burger (met hoed), mannen en vrouwen. Achter het front gaat de opbouw, gesymboliseerd door de verzorging van kinderen, door.

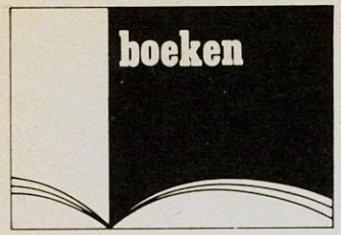

Reisgidsen

Met de zomer in het vooruitzicht begint menigeen vakantieplannen te maken. Sommigen prikken een bepaalde stek, strijken er neer en komen niet meer van hun plaats. Zelfs voor het doen van hun inkopen verlaten ze het terrein nog niet. De kampwinkel is er immers niet voor niets. Voor dit type vakantieganger heeft verder lezen weinig zin.
Er zijn echter ook andere wijzen van vakantiebesteding mogelijk. Zij die geïnteresseerd zijn in stad of streek waar ze korter of langer verblijven. Voor hen zijn

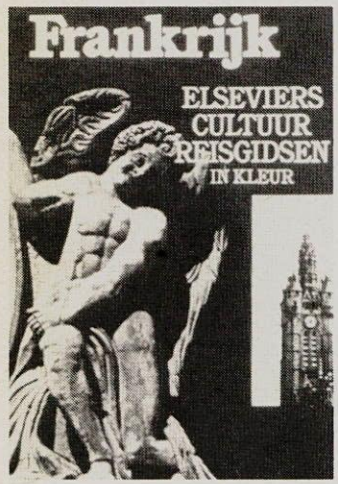

reisgidsen van onschatbare waarde. Vooraf, tijdens en na thuiskomst zijn het de naslagwerken bij uitstek waar men zo ongeveer alles over de bezienswaardigheden in kan (terug) vinden. Begin dit jaar verschenen de eerste vier delen van Elseviers cultuur reisgidsen op de markt en wel de delen Frankrijk, Duitsland, Oostenrijk en Groot-Brittannië en Ierland. Het zijn stuk voor stuk werkelijk schitterende gidsen. De uitvoering is zowel handzaam (11,6 × 19 cm) als duurzaam (harde kaft); de plaatsen staan in alfabetische volgorde beschreven met verwijzingen naar overzichtskaarten voor een snelle geografische oriëntatie. Uiteraard zijn de boeken rijkelijk geïllustreerd. Zoals de serienaam al aangeeft gaat het in deze reisgidsen uitsluitend om de kultuur-historische aspekten van het land. Wie dat te mager vindt moet deze reisgidsen vooral niet kopen. Er zullen ongetwijfeld velen zijn die het op prijs stellen, dat er nu ook uitstekende reisgidsen zijn zonder pagina's gastronomische kuriosa, aanbevolen autotochten en verkeerstekens, om maar iets te noemen. Zij die (bijna) alles willen weten over steden, kerken, kloosters, kathedralen, kastelen en musea zullen in de nu verschenen delen van deze serie niet worden teleurgesteld. Het zijn stuk voor stuk monumenten van boeken!
Wellicht niet onbelangrijk is tenslotte te vermelden dat deze reisgidsen een bewerking zijn van Knaurs Kulturführer in Farbe. De Duitse uitgever Knaur heeft met zijn uitgaven een grote faam verworven, waarin deze reisgidsen uitstekend passen.
Voorjaar 1987 verschijnen de volgende twee delen in deze serie Joegoslavië en Spanje. De Elsevier cultuur reisgidsen in kleur zijn een uitgave van Elsevier te Amsterdam. Prijs per deel *f* 49,50. Een hoop geld, maar t.o.v. het gebodene toch zeer redelijk.

Fascisme

De Tweede Wereldoorlog blijft nog steeds een belangrijke rol spelen in de beleving van veel Nederlanders en waarlijk niet alleen van ouderen. Dat bleek onlangs nog weer m.b.t. de AOW van mevr. Rost van Tonningen. Toch zal het niet lang meer duren of verreweg het grootste deel van de Nederlanders heeft de 2e WO nog slechts van horen zeggen. Desondanks zijn in grote lijnen de gebeurtenissen bekend. Wat echter achter termen (als arbeidsdienst, ariseren, kultuurkamer en sonderbehandlung) laat staan afkortingen (als NSB, NSDAP, SA, SD en SS) schuil gaat zal menigeen niet weten te vertellen. Op zich is dit nog niet zo erg. Vervelend wordt het wanneer deze termen en afkortingen toch nog steeds regelmatig gebruikt worden.
Voor velen zal het zojuist verschenen 'Lexicon van het fascisme' een uitkomst zijn. In dit handige boekje worden in het kort de belangrijkste begrippen uit de tijd van het Derde Rijk, het nationaal-socialisme, het fascisme en de bezettingstijd verklaard. Veldslagen en bombardementen zal men er tevergeefs in zoeken. Een nuttig naslagwerkje. 'Sesam Lexicon van het fascisme. Woorden en begrippen uit de jaren 1933-1945', samengesteld door Koos Groen verscheen bij Bosch en Keuning te Baarn. Prijs *f* 23,50.

Zinledigheid

Van de jonge Vlaamse schrijver Herman Brusselmans verscheen onlangs de tweede roman. Met 'Prachtige ogen' trok hij reeds de aandacht, al waren de effekten in deze eersteling vaak wat tè kunstmatig. In zijn tweede roman, 'De man die werk vond', heeft hij de juiste toon zo te pakken dat er van een meesterwerk kan worden gesproken.
In een sober proza vertelt Brusselmans het tragikomische verhaal van de bibliothekaris Louis Tinner. Deze Tinner is een man van tegen de dertig en bezig te

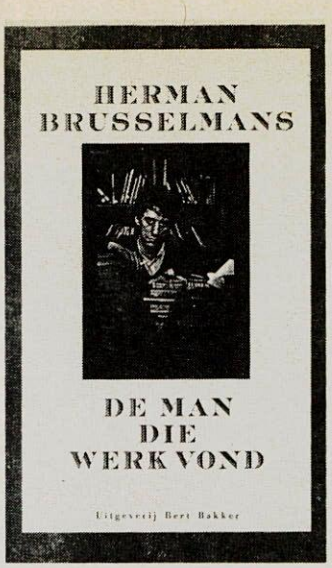

verkommeren in zijn werkhok, een kleine bibliotheek, dat als een onnodig aanhangsel deel uitmaakt van een groot en vaag bedrijf in het centrum van Brussel. Tinner wordt regelmatig bezocht door angsten en zelden door klanten. Komt er wel iemand aan de deur of neemt iemand de moeite hem te bellen, dan poeiert hij ze af. Het zijn niet zozeer de weinig inspirerende werkomstandigheden die hem parten spelen, alswel een levenslust die maakt dat hij moedwillig zijn kontakten met anderen bruskeert.
In de epiloog wordt Tinner in de mangel genomen, al laat Brusselmans in het midden of zijn afstraffing fataal was of niet. Wat zou zinlozer zijn: de dood of het leven van Louis Tinner?
'De man die werk vond' door Herman Brusselmans werd uitgegeven bij Bert Bakker te Amsterdam. Prijs *f* 19,90.

Konventionele wapens

In zijn studie 'Moderne conventionele wapens: een uitdaging aan de vredesbeweging?' poogt Piet Verstegen een antwoord te geven op de vraag in welke richting de strategie van de vredesbeweging zich zal moeten ontwikkelen om een effektief antwoord te kunnen geven op produktie en ingebruikneming van ET-wapens, de slimme konventionele wapens van de toekomst. Volgens de auteur is er weinig reden gelukkig te zijn met de vervanging van nukleaire wapens door konventionele. De ontwikkelingen op wapengebied leiden er namelijk toe dat konventionele en nukleaire wapens niet meer kunnen worden gezien als twee wezenlijk verschillende wapenkategorieën. Er zijn nukleaire wapens die op het slagveld bruikbaar zijn. De ET-wapens kunnen vernietigingsmissies van atoomwapens overnemen. Het zicht op de zgn. atoomdrempel wordt dan ook steeds meer in een mist verhuld.
De invoering van de moderne ET-wapens heeft grote konsekwenties op het gebied van doktrines en strategie van de NAVO en wellicht ook van het Warschaupakt.
'Moderne conventionele wapens: een uitdaging aan de vredesbeweging?' door Piet Verstegen is te bestellen bij het Studiecentrum voor Vredesvraagstukken, Postbus 9108, 6500 HK Nijmegen. Prijs *f* 19,50.

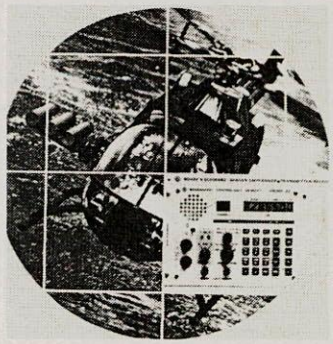

Indie

'De idioot van de geschiedenis', de debuutroman van Graa Boomsma, gaat over het konflikt tussen Nederland en Indonesië (1945-1950).
Hoofdpersoon is de Westfriese plattelandsjongen Kerst die, min of meer onder druk van thuis, eind oktober 1946 naar Indië vertrekt. Naarmate de 'Nieuw Holland' de Javazee nadert neemt de ongerustheid toe en maakt de vrolijkheid plaats 'voor een meer verbeten, agressieve stemming'. Bij aankomst op Java laat de legerkommandant Kerst en zijn maten weten dat door hun komst het kwaad zich op een afstand zal houden van het gebied dat onder hun kontrole staat. Bij de eerste de beste patrouille wordt Kerst kotsmisselijk, wanneer een sergeant een inlander pardoes door het hoofd schiet.

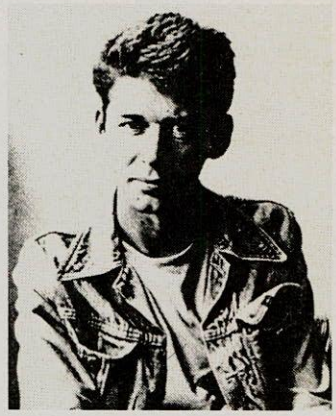

In deze roman met een dokumentair-achtig karakter (door het gebruik van citaten) wordt een beeld opgebouwd van het leven van 'onze' jongens in Indië. Soldaten, die, in ieder geval nadien nagenoeg allemaal, met de vraag zaten wat de zin van hun bijdrage aan deze onderneming was geweest: Zijn we eigenlijk niet gek geweest?
'De idioot van de geschiedenis' door Graa Boomsma werd uitgegeven door In de Knipscheer te Haarlem. Prijs *f* 25,–.

Massamoord

September 1939 viel de Sovjet Unie Polen binnen en werden honderdduizenden, voor de Duitsers vluchtende, Poolse militaren krijgsgevangen gemaakt. De Sovjets voerden de officieren (zo'n 8500 man) af naar een drietal, door de geheime politie (NKVD) geleide, kampen. Voorjaar 1940 werden deze kampen weer ontruimd. Een klein

deel van de officieren (± 400) vond elkaar terug in een nieuw kamp. Van de overigen werd sindsdien niets meer vernomen. Totdat de Duitsers in april 1943 bekend maakten in de buurt van het plaatsje Katyn een massagraf te hebben ontdekt van, waarschijnlijk de vermiste, Poolse officieren. Drie, door de Duitsers ingestelde, kommissies konkludeerden dat het inderdaad de zoekgeraakte Poolse officieren waren, allen door een nekschot vermoord, door de Russen. De Sovjets ontkenden dit niet alleen, maar beweerden op hun beurt dat de groep Poolse officieren door de Duitsers was vermoord.
Weinigen twijfelen er nog aan dat de Russen inderdaad degenen zijn geweest die verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor deze massamoord. Een sluitende bewijsvoering hebben de naspeuringen tot op heden echter niet opgeleverd.
Het nieuwe boek van Johan P. Nater, 'Katyn. De ontrafeling van een massamoord' voegt niet veel toe aan datgene wat al bekend was, de ondertitel ten spijt. Ook Nater komt tot de slotsom dat naar alle waarschijnlijkheid de Russische NKVD de Polen vermoord heeft om zich te ontdoen van een vijandelijke elite die lastig zou kunnen worden.
Voor ingewijden dus weinig nieuws in dit boek. Voor anderen heeft Nater de bekende feiten nog eens op een rijtje gezet over deze grootste executie van krijgsgevangenen uit de moderne geschiedenis.
'Katyn. De ontrafeling van een massamoord' door Johan P. Nater verscheen bij uitg. Ad. Donker te Rotterdam. Prijs *f* 24,50.

Oorlogstijd

In de studie '... in geval van een vijandelijken inval' heeft J. H. Sikkes het ambtelijk gedrag van 'gewone' ambtenaren gedurende de bezettingsjaren 1940-1945 onderzocht. In het bijzonder heeft de auteur er zich in verdiept hoe de Aanwijzingen, die de ministerraad daarvoor in 1937 had vastgesteld, in de praktijk hebben gewerkt.

Sikkes stelt dat de formuleringen in deze Aanwijzingen aanleiding hebben gegeven tot misverstand en dat ze ook inhoudelijk niet uitblonken in helderheid. De term naïef valt zelfs in dit verband (blz. 15). Dat deze onduidelijkheden in de Aanwijzingen voor veel ambtenaren na de oorlog ernstige gevolgen heeft gehad is des te schrijnender.
Wat is het belang van dit alles voor de dag van vandaag? Wel, de toen geldende Aanwijzingen zijn in 1962 vervangen (bij toeval werd dit pas in 1980 bekend!) door nieuwe die, volgens Sikkes, in essentie niet verschillen van de oude: 'Veilig valt te concluderen dat deze van een onverantwoorde onduidelijkheid is' (blz. 68).
Een afsluitend citaat uit deze interessante studie: "Het lijkt niet in overeenstemming met 'goed werkgeverschap' dat een overheid met dergelijke vage richtlijnen haar ambtenaren opzadelt." (blz. 71)
"... in geval van een vijandelijken inval" door J. H. Sikkes is een uitgave van Kluwer te Deventer. Prijs *f* 29,75.

Marokkaans meisje

Als het 13-jarige Marokkaanse meisje Souad – met haar ouders op vakantie in Marokko – een Indisch leeftijdgenootje ontmoet, besluit ze, terug in Nederland, met haar te gaan korresponderen. In 'Brieven van Souad' heeft Marion Bloem opnieuw (haar vijfde jeugdroman) een boeiende vorm gevonden om de problematiek van een jong Marokkaans meisje in een Nederlandse samenleving begrijpelijk te maken. Zowel de gekozen vorm als de inhoud doet denken aan 'De kleur paars' van Alice Walker, de Amerikaanse bestseller die vorig jaar door Steven Spielberg werd verfilmd. Ook bij Bloem ontrolt zich in bijna 50 brieven binnen 5 maanden, geschreven met afwisselend humor en beklemming, een 'filmisch' verhaal van een meisjesleven, dat de aandacht tot de laatste bladzijde gespannen houdt. Het boek reikt, mede door de beschrijvingen van het gedrag van Souad's vader en oudere broer, veel verder dan een

jeugdroman.
Enkele thema's die steeds in het werk van Marion Bloem opduiken zijn: de kwetsbare vriendschap tussen meisjes uit verschillende milieus, het onbegrip van volwassenen en leeftijdgenoten voor de introverte tiener, ontluikende seksuele gevoelens en het behoren tot een minderheid. We lazen ze ook in haar suksesvolle roman (voor volwassenen) 'Geen gewoon Indisch meisje', die in 1983 bij In den Knipscheer verscheen. Daarnaast trok Marion Bloem – in 1952 in Arnhem geboren als dochter van Indische ouders – in 1983 aandacht met haar film 'Het land van mijn ouders'. Eerder maakte ze naam met wetenschappelijke publikaties, documentaire films en satirische (IKON) tv-programma's door minderheden.
'Brieven van Souad' ontstond uit research-werk naar de positie van Marokkaanse meisjes in Nederland. Het is een opvallend boek over een materie waarover nog niets vergelijkbaars verscheen.
'Brieven van Souad' door Marion Bloem verscheen bij In den Knipscheer, Haarlem 1986. Prijs *f* 17,50.

Wim Heij
Frank Spoelstra

Raadslieden – waar en wie

Bureau	Naam	Telefoon kantoor	Telefoon huis
Harderwijk	R. O. (Ronald) Battes	03410-23911, tst. 2532	03417-56628
't Harde	L. J. H. (Lex) Beekers	05255-2727, tst. 2087	077-62133
Den Haag	K. (Klazien) van Brandwijk-Wiltjer	070-166424/166425	03480-14787
Utrecht	M. (Metske) Dekkinga	030-910266, tst. 243	033-803142
Seedorf (BRD)	J. (Jan) Duijnhouwer	09-4942814011, tst. 348	09-494284647
Nijmegen	J. J. H. (Hans) Floris	080-228200, tst. 145	04132-66346
Seedorf (BRD)	R. P. (Rob) Geene	09-4942814011, tst. 243	09-4942812470
Assen	W. H. (Wil) Gerards	05920-58499	05927-12812
Steenwijk	W. H. (Wim) Heij	05210-15422, tst. 2643	05210-13657
Breda	C. H. (Kees) v. d. Hilst	076-273341	013-676578
Arnhem	Vakature	085-457311, tst. 2123	–
Oirschot	S. P. J. (Stef) Kessels	040-352913	04760-74188
Hesepe (BRD)	F. G. (Frits) v. d. Kolk	09-4954613071, tst. 334	09-4925558140
Schaarsbergen	B. J. T. (Ben) v. d. Linden	085-457311, tst. 2774	04920-23312
Amersfoort	B. M. (Beernoud) Moojen	033-638622, tst. 3290	035-234907
Blomberg (BRD)	J. G. J. (Jan) Nauts	09-4952357600, tst. 259	09-4952356621
Vught	W. (Wim) Reinders	073-128777, tst. 2117	073-136939
Amsterdam	H. (Hans) Schonk	020-5551251	075-178421
Hoofdraadsman	J. F. (Joos) Sinke	03404-14436	03430-15597
Stafraadsman	F. (Frank) Spoelstra	03404-14436	033-18170
Coornherthuis	J. P. (Joost) de Vries	03404-14060	05788-4145
	M. (Meijs) Hutten	03404-14060	030-936960

TOEKOMST? TOEKOMST?
O, JE WIL WETEN WAT
WE VANAVOND GAAN
DOEN ?